

THEOLOGIAE

DOGMATICAE

LECTIONES.

TOM. V.

2858

**MICH. ARCHANGELI
LVPVLI**

ACADEMICI HERCULANENS. NUNC S. METROPOLITANAE
ECCLESIAE COMPANAE ARCHIEPISCOPI

**THEOLOGIAE
DOGMATICAE**

LECTIONES

TOM. V.

EDITIO ALTERA.

Fondo Santoro

C50/III

In antiq. gemma ap. Auctorem

NEAPOLI

EXCVDEBAT RAPHAEL MIRANDA

MDCCCXXX

THEOLOGIAE

DOGMATICAE

LECTIONES.

LIBER QUARTUS

DE PRIMO HOMINE

EJUSQUE PRAEVARICATIONE.

Divino sex dierum opificio explicando liberatos , hominis historiam persequi iubet institutum. Duplicem hinc scrutabimur humanae naturae conditionem, *innocentis* nimirum , quam in ipso in vitam ingressu nactus est primus homo , et *corruptae* , in quam mox est per peccati fraudem delapsus ; et in qua , vitiata sati ab stirpe parentis , miseri nascimur omnes , donec per baptismi gratiam in statum naturae , in CHRISTO IESU Salvatore nostro reparatae , feliciter renascamur.

Tom. V.

CAPUT I.
DE HOMINE INNOCENTE.

SECTIO I.

Adam humani generis parens. Peyrerii deliramenta dispelluntur. Scripturae explicantur.

I. Pestiferae opinionis portentum in lucem elapso saeculo protulit Isaac Peyrerius, domo Burdigala, secta Calvinianus (1). Contendebat quippe, non esse Adamum primum hominem, sed Judaeorum tantum parentem, eique alios, atque alios homines praecessisse: Diversum esse hominem, qui *Geneseos Cap. 1.* plasmatus narratur, ab eo cujus altero capite formatio exsequitur: Ab illo praeadamitas, seu gentiles propagatos; ab Adamo vero longa post annorum intervalla condito, Ju-

(1) Medicus iste, non Theologus, opus edidit anno MDCLV. cui inscriptum: *Praeadamitae; sive exercitatio super versibus duodecimo, decimotertio, et decimoquarto Capituli V. Epistolae Divi Pauli ad Romanos.*

daeos ortos: Illius vix meminisse sacrum historicum, deque filiis posterisque eius siluisse (non enim id agebat), ad huius vero propaginem exponendam totum incubuisse, ut qui Judaeorum historiam contexendam suscepisset. Ex his et alia dabat fabulae consectoria, nimirum Noachicas aquarum inundationes non universo orbi incubuisse, sed tantum ubi Adami posteritas inhaeserat; nec proinde populos omnes ex Semo, Chamo, et Japheto derivare. Postremo Adamum Divino refragatum mandato; crimen in orbem invexisse, non omnibus, sed suis tantum posteris nociturum. Haec nimirum fabulatoris Peyrerii commenta, qui tamen quantum quantum est erroris monstrum, Romae una cum Calvinismo ejuravit, Alexandro VII. Pontifice Maximo.

II. Profecto fabulam narrasse sat est, quo abunde refutata dicatur. Si enim Scripturas attendamus, proh Deus Immortalis, quanta adversus Peyrerium testimonia! Mittam autem argumentum potentissimum ex *Gen. Cap. V.* Hic est liber generationis Adam. In die qua creavit Deus hominem, ad similitudinem Dei fecit illum: masculum, et feminam fecit eos, et benedixit illis, quibus eadem, atque ipsissimis verbis recoluntur, quae Ca-

pite I. narraverat. Porro enim aperte *Gen. Cap. II.* habetur: *Et homo non erat, qui operaretur terram*, quibus sua constare veritas non potest, si praeadamitas homines tunc fuisse creatos fingatur. Habetur amplius, Adamum primum rebus omnibus nomina imposuisse: *et omne, quod vocavit Adam animae viventis ipsum esse nomen eius*. Quid quod Eva mater cunctorum viventium dicitur *Genes. Cap. III. 20.* Ut vero ex Genesi solvam, innumera in aliis Scripturarum libris testimonia supersunt, quae neque interpretatione, neque minimo indigent glossemate. Huiusmodi est illud Sapientiae *Cap. X. 1.* de Adamo: *Haec (sapientia) illum qui primus formatus est a Deo, pater orbis terrarum, quum solus esset creatus, custodivit*. Nec minus illustre est Apostoli effatum *Act. XVII. 26.* *Fecitque (Deus) ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terrae*. Re enim vera Gentium regna, et principes post diluvium (*Gen. X.*) ortum duxisse narrantur ex Semo, Chamo, et Japheto filiis Noe, qui ad Adamum originem suam referebant. Quid reliqua persequar, quae tanta sunt, ut non sinant, nos diutius fabulae immorari?

III. Opponat quantumlibet Peyrerius verba

Genes. IV. 2. *fuit Abel pastor ovium, et Cain agricola*, quum nulli essent homines, qui oves rapere possent. Opponat verba Dei ad Cain *v. 6.* *cur concidit facies tua? nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum aderit*, ut si per fores heic tribunalia indigentur. Opponat verba Caini: *omnis qui invenerit me, occidet me*, quum a nullo illi timendum esset, non dum enim Adami multiplicata posteritas. Quid hisce tamen efficiet, nisi ut post cantatam fabulam sibilent cuncti? Quod ad primum pertinet: gregibus non ideo tantum praesunt pastores, ut a furibus, et lupis custodiantur oves, sed ut ad salubria ducantur pascua, ut in caulas reducantur, ut lac emungatur, ut opportuno tempore tondeantur. Ad alterum: fores heic non sunt tribunalia, sed propriae conscientiae agitationes, quemadmodum ille de impiis dixit:

Nocte dieque suum gestant in pectore testem.

Quid quod *in foribus* metaphorica locutio est, sacris, profanisque Scripturibus frequentissima. Hinc Judicium supremum *Marci XIII. 29.* dicitur *in ostiis* esse. Et in *Epist. Jacobi v. 9.* *Ecce Iudex ante ianuam adsistit*. Plutarchi vero notum est adagium: *febris est*

in foribus. Ad tertium: Abel occisus fertur anno a mundo condito CXXX. nam Abele occiso, Adam cognovit uxorem suam, quae peperit Seth, quod nonnisi eo anno contigit, dicente Scriptura: *Vixit Adam CXXX. annis, et genuit filium, vocavitque nomen ejus Seth.* Habebat itaque quos timeret Cain; timebat enim fratres, filios, ac nepotes suos, quos per CXXX. annorum intervallum ad multa centena millia multiplicatos fas est credere.

IV. Neque proinde id moveat quemquam, quod Moses enarrat (Genes. IV. 17.) *Et aedificavit Cain civitatem, vocavitque nomen eius ex nomine filii sui Henoch,* quasi urbem vel aedificare, vel communire civibus haud potuerit, si nulli praeter paternam familiam, quam deseruit, toto terrarum orbe homines essent. Sed quid opus alios, quam ex Adamo propagatos, homines comminisci, qui istam aedificarent, incoherentque civitatem? Sane ex chronologiae calculis exactioribus constat, positam a Caino civitatem anno ab orbe condito quingentesimo. Porro quis miretur quingentorum annorum spatio ab uno Adamo propagatum adeo genus humanum, ut esset unde constituerentur non civitas una, sed innumerae? Rem Scripturis evincam. Per

annos non amplius quadringentos ex uno Abrahamo tanta ex foemore eius procreata est hebraicae gentis multitudo, ut in exitu populi de Aegypto sexcenta et amplius hominum millia numerati sint (Exod. XII.) qui, quod omnino stupendum, ex sola Iacobi linea propagati erant; sexcenta, inquam, millia hominum tractandis armis idonea, hoc est demptis mulieribus, pueris, senibus; demptis quoque Levitarum duobus supra viginti millibus ad Tabernaculi ministerium, ac custodiam excubantium. Si his omnibus adderes integram Idumaeorum gentem, quae ex ipso Abrahamo per Esau lineam ducebatur. Si et superadderes Ismaelitas universos, qui ex Abrahami semine ex Agar ancilla sunt procreati, quique regionem universam ab Euphrate ad mare rubrum occuparunt, profecto millies mille hominum millia, et eo amplius numeraremus ex uno Abrahamo per annos plus minus quadringentos. I nunc, et fabulatori Peyrerio, si potes, vel aures, vel stomachum adcommodato.

V. Ne quid vero praeteriisse videamur, obiicit postremo Peyrerius Apostoli verba *ad Rom. V. 13. Usque ad legem peccatum erat in mundo; peccatum autem non imputabatur, quum lex non esset. Sed regnavit mors*

ab Adam usque ad Mosem, etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem praevaricationis Adae, qui est forma futuri. Quae sic interpretatur: usque ad legem (nimirum Adamo datam, peccatum erat in mundo erant ergo ante Adam homines peccatores). Resiste parumper! Parallelos Apostoli locos habemus plurimos, quibus quum de lege loquitur, nonnisi in Mosaicam omnino intendit, quod ubi advertas, exsufflata est difficultas (2). Igitur hic Apostoli sensus: Ab Adamo usque ad Mosem peccatum erat in mundo, tametsi nonnulla actualia ante legem Mosaicam minus imputabantur, ex defectu perfectae cognitionis legis naturae, unde Apostolus idem VII. 7. *peccatum non cognovi*,

(2) Ad Rom. X. 4. *Finis legis Christus, ad iustitiam omni credenti. Moyses enim scripsit; quoniam iustitiam, quae ex lege est, qui fecerit homo, vivet in ea.* Ad Galatas III. 17. *Quid igitur lex? Propter transgressionem posita est, donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per Angelos in manu Mediatoris.* Et vers. 24. *Itaque lex Paedagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur.* Cuiusmodi exempla patent *Matth. V. 17. XXII. 36. 40. Lucae XVI. 16. Ioan. I. 17. VII. 19.* Quae legem absolute dictam, non aliam a Mosaica intelligi abunde probant.

nisi per legem, nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: non concupisces.

VI. Scio Peyrerium ex profana maxime historia praesidium fabulae adscivisse, siquidem Chaldaei, Aegyptii, Aethiopes, Scythae, Babylores, Sinenses, Americani, multa annorum millia ante Adami formationem numerant, ut ex Diodoro Siculo constat, et Herodoto. Verum satin quis sanus mentis, aut animi, qui istarum gentium epochas non puras putas chimaeras habeat (3), tum e fidelioribus ejusdem profanae historiae monumentis, tum ex artibus, nonnisi post Adamum excogitatis, quem ante ne nomina quidem animantibus erant; tum demum e Mose

(3) Audiatur Tullius adversus Chaldaeorum supputationes *lib. I. de Divinat. Cap. XIX. Condemnemus hos aut stultitiae, aut vanitatis, aut impudentiae, qui CCCCLXX. millia annorum, ut ipsi dicunt, monumentis comprehensa continent.* Idem dicas de Aegyptiis, Sinensibus, aliisque Populis. Confer hanc in rem Cyrillum Alexandrinum *Lib. I. contra Iulian.* Ubi in profanae historiae monumentis summa eruditione versatur. Addas Calmetum *Chronol. Aegyptior.* itemq. Stephanum Formontium in *Animadvers. Critic. ad Hist. Chaldaeorum, Hebraeorum, Phoenicum, Graecorum cet. usque ad Cyrum Parisiis 1735,*

ipso , nec hominem , nec annorum periodum ante Adamum admitti sinente (4)? *Frustra* (inquit Augustinus *Lib. XVIII. Cap. XL. de Civ. Dei*) *garriunt quidam, ex quo rationem siderum comprehendit Aegyptus amplius quam centum annorum millia numerari.* Quibus refutatis , ex eo quod Isis a qua litteras illi didicerunt , Patriarchis posterior fuerit , haec e vestigio addit : *Quum ab ipso primo homine , qui est appellatus Adam , non dum sex millia annorum compleantur , quo modo non isti. ridendi potius , quam refellendi sunt , qui de spatio temporum tam diversa , et huic exploratae veritati tam contraria persuadere conantur ? Cui enim melius narranti praeterita credimus , quam qui etiam futura praedixit , quae praesentia iam videmus.*

VII. Haud autem nova , ut hoc etiam postremo moneam , Praeadamitica est insania , quae et in libro Cazrai occurrit , ubi Judaeus

(4) Volterius ipse se tenere non potuit quin in *Philos. Hist. Cap. XVII.* testaretur , in Rituali veterum Brachmanorum , primum hominem dici *Adimum* , primamque feminam *Procritem* , quod Brachmanica lingua tantumdem est ac latinis *Vita* ; quemadmodum et Hebraice *Eva* nonnisi *Vitam* sonat. Supervacaneum duco huiusmodi monumētis morari.

auctor aedificia quaedam apud Indos ante centum annorum millia memorat , et ex vetustis monumentis , nescio quos Jambuzar , Zagrith , et Roanum homines videlicet Adamo antiquiores obtendit , Ex quibus Iambuzar (hunc vero Rabbi Maimonides in *More Nevochim* Tambuscam adpellat) qui Adami in litteris institutor praedicatur , Nimirum ex hac fabula non praeadamitae tantum obtruduntur ; sed quod longe absurdius , ipse Adam ab aliis hominibus et genitus , et institutus , cet. Non diversa somniat Rabbi Abrar ex Japhar Turcici generis homine. Sed sit demum finis ineptissimis nugis , quas vel etiam deridere profecto pudet.

SECTIO II.

Homo quatenus κατ' εἰκόνα secundum imaginem Dei factus dicatur. Graecorum , Latinorumque Patrum sententiae expenduntur.

I. **I**am vero illud accuratissime nunc perscrutandum mihi est , quatenam illa Dei imago sit , ad cuius rationem Deus hominem effecerit ,

de qua clarissimos quosque Patres , ac Theologos certantes adhuc , variasque distractos in partes video. Neque tamen pugnam heic cum Audio , eiusque sectatoribus ineam , qui, quippe corporeum statuerint Deum , aut saltem corpoream in effigendo homine assumpsisse figuram putarint , non alibi quam in humano corpore Divinam imaginem depictam adseverabant (5). Etenim adversus crassam intolerandamque istorum depravationem universa stetit antiquitas , nec in praesenti iuvat in refutandis fabulis tempus , operamque consumere.

II. Porro quamvis ex veracissima ratione , ex Scripturarum auctoritate , et Maiorum perpetua traditione compertissimum sit , et apud omnes confessum , non in exteriori homine

(5) Non parum ablusisse Eugubinus videtur in *Cosmopoeia* : *Accessit filius* , inquit , *ac Verbum Dei ad creationem humanam , in forma , imagine , habituque humano , gerens speciosissimam , divinissimamque formam*. Satis est quod Eugubinus veteres omnes Patres contrarios habeat , qui adversus Iudaeos , et haereticos *το faciamus hominem ad imaginem , et similitudinem nostram* non Filio tantum , sed toti Trinitati vindicarunt. Quid quod non in carne , sed in interiori homine ista imago quaerenda , ut infra dicendum.

Divinam imaginem collocandam , sed in eo quod interius est , nec in sensus incurrit ; qua tamen mentis in parte illa potissimum sit posita , haud ita facile statuas. Sane Clemens Alexandrinus *Lib. II. Strom.* imaginem , et similitudinem hanc nonnisi in ratione , intelligentiaque positam vult , quod eo convenientius puto , quod Verbum ipsum , quae Patris imago propria , et primigenia est , cognitione producitur , et ad mentem , atque intelligentiam praecipue spectat. Quid quod rebus omnibus , quas habet homo , excussis , non alio ceteris animantibus praestare illum videas , quam intellectu. Atque haec quidem Sanctissimi Hipponensis Pontificis Augustini expressissima sententia est (*Tract. III. in Ioan.*) *Non distas a pecore , nisi intellectu. Noli aliunde gloriari. Unde ergo melior es ? Ex imagine Dei. Ubi imago Dei ? in mente , in intellectu.*

III. In eamdem porro imaginis rationem conveniunt Gregorius Nyssenus , Cyrillus , Damascenus , atque Ambrosius (6) , nisi quod

(6) Nyssenus *Lib. de hom. opif. Cap. IV.* , et *Orat. Catech. XVI. Cap. V.* Cyrillus Alexandrinus *Lib. IX. in Joannem* ; Damascenus *Lib. II. de fide Orthodoxa* ; Ambrosius *Lib. VI. in Hexaëmer. cap. VIII.*

non in una intelligentia, sed et in libere quidvis eligendi facultate positam illam existimant. Tertullianus vero in libero tantum arbitrio hominem ad imaginem Dei ratus est, signatum: *Liberum* (inquit *Lib. II. contra Marcion.*) et *sui arbitrii*, et *suae potestatis invenio hominem a Deo institutum*, *nullam magis imaginem*, et *similitudinem Dei in illo animadvertens*, *quam eiusmodi status formam*. *Neque enim facie*, et *corporalibus lineis*, *tam variis in genere humano*, *ad uniformem Deum expressus est*: *sed in ea substantia*, *quam ab ipso Deo traxit*, *id est animae*, *ad formam Dei spondentis*, et *arbitrii sui*, *libertate*, et *potestate signatus est*.

IV. Sunt tamen qui hanc in homine Divinam imaginem, similitudinemque in virtute malint sitam. Ita Chrysostomus in Homilia de hoc argumento; a quo non dissentit Severianus Gabalorum Episcopus *Hom. V. in Hexaemer.* qui sanctitatem, et iustitiam, huiusmodi censuit imaginem: *Quid est secundum imaginem? Deus est sanctus. Si nos sancti sumus, ad imaginem Dei sumus. Deus est iustus. Si iustitiam persequimur, imago sumus Dei.* In eandem sententiam scripsit etiam Ambrosius in *Psalm. CVIII.* Quin et ante Severianum Beati Patres Irenaeus, et

Cyprianus (7) id ipsum statuisse videntur. Quo et illud Apostoli ad Ephesios *IV.* adducunt: *Renovamini spiritu mentis vestrae, et induite vos novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia, et sanctitate veritatis; et ad Colos. III. Renovatur in agnitionem Dei secundum imaginem eius, qui creavit illum.* Quo et spectare mihi videtur Cyrillus Alexandrinus *Thes. lib. XXXIV.* qui imaginem Dei nonnisi Spiritus Sancti communicationem interpretatur. Ideoque amissam per protoparentis peccatum imaginem, ab Christo restitutam, infuso Spiritu sancto, plerique ex antiquis inculcant.

V. Sed quod Plato in Phaedone scripsit, animam nostram similem Deo esse, quod immortalis sit, nonnulli ex Patribus sunt adprimum sequuti. Primus, nisi magnopere fallor, Maximus Martyr id docuit *Cent. III. cap. XXV. ad imaginem quidem tamquam existentis existens, et semper existentis semper existens; ut quamvis non absque initio talis sit, tamen sine fine sit.* Fortasse et huc Au-

(7) Irenaeus *Lib. V.* Cyprianus *Tract. de hab. Virg.* Quibus addas Theodoretum *Dial. II.* Gasilium Cyzicenum in *Actis Nicaen. Synod.* et Rupertum *Lib. VI. de Glor. Trinit.*

gustinus respexit (*Quaest. XXXIII. in lib. Num.*) nullibi nostrae animae immortalitatem splendidius in veteri Testamento haberi adfirmans , quam in lege Mosis.

VI. Alios autem videas , qui in eo hanc imaginem statuunt , quod omnibus animantibus homo dominetur , et principatum inter sensiles creaturas teneat. Quod item et Plato in Phaedone tradidit , et pluribus suasit Chrysostomus tum alibi , tum disertissime *Homil. X. in Genes.* Quocum consentientes multam Patrum cohortem habemus , in primis vero Clementem Romanum , Gregorium Nyssenum , Diodorum Tarsensem , Theodoretum , Isidorum Pelusiotam , Marium Victorem , et qui hos edocuit Origenes (8).

VII. Adductas autem usque adhuc Patrum sententias Prudentius una coegit in *Apotheosi*:
Est similis seclis quod non consumitur ullis
Quod sapiens , justique capax , reginaque
rerum

Imperat , ante videt , perpendit , praecavet ,
instat ,

(8) Clemens Rom. apud Damascen. *Eclog. cap. I.* Nyssenus *Lib. de opif. Hom.* Diodorus Tharsensis apud Theodoretum *Quaest. XX. in Genes.* Isidorus *Lib. III. Ep. 95.* Marius Victor *Carm. lib. I.*

Verborum , morumque opifex , instructaque
mille

Artibus , et caelum sensu percurrere docta

His animam similem sibi Conditor effigavit.

Sed vero illud non praetereundum , universas has sententias de Dei imagine in homine , tametsi diversas , *ἐν τῷ ἀρχικῷ* in principatu hominis simul includi. Quemadmodum enim (inquit Gregorius Nyssenus *Lib. de homin. Opif. Cap. IV.*) in vita hac artifices instrumentum ea forma moluntur , quae sibi sit apta : ita veluti vas quoddam ad regni administrationem idoneum , naturam nostram praestantissimus fabricavit artifex : ac tum animae dotibus , tum figura ipsa corporis , talem designavit hominem , ut ad Regnum esset aptissimus. Proinde igitur animam nostram libero arbitrio decoravit , quod erat regiae dignitati congruens ; tum sanctitate , iustitia , immortalitate , ac virtutum omnium splendore vestivit , tamquam purpura.

VIII. Ego vero , ut quid sentiam postremo facili ingenuitate dicam , secus rem componendam duco. Utique non dicitur faciam hominem ad imaginem meam , sed *faciamus hominem ad imaginem nostram* , vel ideo ut intelligamus , non ad unius Personae , sed ad totius Trinitatis imaginem factum hominem

esse (9). Inspiciamus igitur parumper mentem humanam, et videamus, an in eius natura, quae una est, ternio aliquis insit, quo Divinam referat Triadem. Quem ubi tandem comperiemus, peractum negotium erit, idque detegisse dicemus, quod in homine est *εἰκὼν* secundum imaginem Dei. Nihil quidquam autem nobis erit in eo laborandum, quod multa oratione prosequuti sumus in primo capite superioris libri de Sanctissimae Trinitatis Mysterio, ex quo haud multa huc transferam. Deus unus est, et semper, ubique totus est, omniaque vivificat, movet, et gubernat. Vis et imaginem Dei in anima? Anima unius est naturae (verbis utor Ambrosii *Lib. de dignit. Condition. human. Cap. XI.*), et ubique tota in suo corpore viget, illudque vivificat, movet, et gubernat. Item: Deus unus est, et tamen tres sunt Personae: Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus, ita anima unius est naturae, et tres habet dignitates *intellectum, voluntatem, et memoriam*. Et sicut ex Patre generatur Filius, et ex Patre Filioque procedit Spiritus Sanctus;

(9) Ita Patres quotquot. Conferas et quae supra in hunc locum diximus *Lib. II. de SS. Trinitatis Myster. Cap. II. pag. 25. et seq.*

ita ex intellectu generatur voluntas, et ex his item ambobus procedit memoria. Et sicut Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus est, non tamen tres Dii sunt: sed unus Deus tres habens personas: ita et anima intellectus, anima voluntas, anima memoria, non tamen tres animae in uno corpore, sed una anima tres habens dignitates. Hem qui praeclarissimus ternio in anima nostra! ut quid amplius quaeramus, unde Dei imaginem gerat noster interior homo? exquisitissimam habes imaginem, habes et in ipsa sua natura!

IX. Vide quantum ex Ambrosio profecimus! Sed nisi in longum iret oratio, Augustinus heic etiam esset audiendus, cujus de Trinitate *libri IX. XI. et XIV.* toti ferme sunt ejus argumenti. Nihil autem expressius, luculentiusque, quam quod idem Augustinus *Lib. XIII. Conf. Cap. XII.* in eam adfert sententiam, ubi tria haec ESSE, NOSSE, VELLE verissimam in homine putat Trinitatis imaginem, quem locum integrum supra produxi (10).

X. Atque hanc quidem Dei imaginem in homine vel ideo constantissime teneo, quod

(10) Videsis nostras *Theologiae Dogmaticae Lectiones Lib. II. cap. I. pag. 20.* *

in se facile amplectitur universas Patrum sententias, quas supra exposui. I. ut enim omni ex parte interior homo Archetypo similem gerat imaginem, oportet sane, ut et suae potestatis sit, liberique arbitrii; nam Regnantis, ac Dominantis naturae qui tandem imago dici posset illa, quae necessitatis legibus adstricta serviret? Quid quod qui intellectum, et voluntatem habet, habet certe liberum arbitrium. II. huc referas et hominis dominatum in cetera animantia, nam ut Thomas inquit per *intellectum*, et *voluntatem*, cujus utriusque facultas *liberum arbitrium* dicitur, dominium habetur. Et suffragatur Augustinus (*Lib. I. de Gen. contra Manich.*) *Omnia animalia cetera subiecta sunt homini, non propter corpus, sed propter intellectum, quem nos habemus, et illa non habent.* Ad nativam hanc imaginis proprietatem in homine, sive ad *intellectum*, et *voluntatem* pertinent Sanctitas, Iustitia, Immortalitas, veluti ornamenta quaedam, et complementa similitudinis cum Archetypo. Nam *humana natura* (ut diserte inquit Nyssenus *Lib. de hom. Opif.*) *loco purpurae virtute est amicta: quae est omnium maxime regia vestis: pro sceptro vero immortalitatis beatitate fulcitur: ac pro diademate corona iustitiae eum exornat.*

S E C T I O III.

Hominis beatitas in primaevo innocentis naturae statu explicatur. Plura de illius immortalitate indagantur, atque expenduntur.

I. **Q**uibus donis, dotibusque humani generis auctores auxerit Deus, atque beatissima quantum primaeva ipsorum conditio fuerit, ecquis unquam pro dignitate satis dicere poterit? Equidem non longiori utar disputatione in huiusmodi tractando argumento, quod antiqui Patres praecclare diffuseque explicarunt. Tantum, quae nactus fuerit privilegia primus hominum et parens, et caput, sive in corpore, sive in anima, numerando, et, ut verius dicam, epitomando percurram.

II. Primum autem protoparentis domum *Rectitudo*, *integritasque naturae* erat, qua caro Spiritui, Spiritus Deo subdebatur (11): pro-

(11) Atque haec illa est originalis iustitia, quam ab origine homo habuit, atque in posteros transfudisset, nisi ejus iacturam peccando passus esset. Hanc vero naturae non debitam multis evincit Au-

in se facile amplectitur universas Patrum sententias, quas supra exposui. I. ut enim omni ex parte interior homo Archetypo similem gerat imaginem, oportet sane, ut et suae potestatis sit, liberique arbitrii; nam Regnantis, ac Dominantis naturae qui tandem imago dici posset illa, quae necessitatis legibus adstricta serviret? Quid quod qui intellectum, et voluntatem habet, habet certe liberum arbitrium. II. huc referas et hominis dominatum in cetera animantia, nam ut Thomas inquit per *intellectum*, et *voluntatem*, cujus utriusque facultas *liberum arbitrium* dicitur, dominium habetur. Et suffragatur Augustinus (*Lib. I. de Gen. contra Manich.*) *Omnia animalia cetera subiecta sunt homini, non propter corpus, sed propter intellectum, quem nos habemus, et illa non habent.* Ad nativam hanc imaginis proprietatem in homine, sive ad *intellectum*, et *voluntatem* pertinent Sanctitas, Iustitia, Immortalitas, veluti ornamenta quaedam, et complementa similitudinis cum Archetypo. Nam *humana natura* (ut diserte inquit Nyssenus *Lib. de hom. Opif.*) *loco purpurae virtute est amicta: quae est omnium maxime regia vestis: pro sceptro vero immortalitatis beatitudine fulcitur: ac pro diademate corona iustitiae eum exornat.*

S E C T I O. III.

Hominis beatitas in primaevo innocentis naturae statu explicatur. Plura de illius immortalitate indagantur, atque expenduntur.

I. **Q**uibus donis, dotibusque humani generis auctores auxerit Deus, atque beatissima quantum primaeva ipsorum conditio fuerit, ecquis unquam pro dignitate satis dicere poterit? Equidem non longiori utar disputatione in huiusmodi tractando argumento, quod antiqui Patres praeclare diffuseque explicarunt. Tantum, quae nactus fuerit privilegia primus hominum et parens, et caput, sive in corpore, sive in anima, numerando, et, ut verius dicam, epitomando percurram.

II. Primum autem protoparentis domum *Rectitudo*, *integritasque naturae* erat, qua caro Spiritui, Spiritus Deo subdebatur (11); pro-

(11) Atque haec illa est originalis iustitia, quam ab origine homo habuit, atque in posteros transfundisset, nisi ejus iacturam peccando passus esset. Hanc vero naturae non debitam multis evincit Au-

indeque *Sanctitas* ; quemadmodum enim pluribus Hipponensis Pontifex docet , citra sanctificantem gratiam nulla poterat esse integritas. Quod et Tridentini Concilii Patres statuerunt *Sess. V. Can. I. Si quis non constitetur , primum hominem Adam , quum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus , statim sanctitatem , et iustitiam , in qua constitutus (12) fuerat , amisisse , anathema sit.*

Augustinus *Lib. XIII. de Civit. Dei* ; tum et Thomas *Quaest. 93.* Merito hinc S. Pius V. et Gregorius XIII. propositionem illam inter Baianas proscripserunt : *Integritas primae conditionis non fuit indebita humanae naturae exaltatio , sed naturalis ejus conditio.*

(12) Fuerit ne Adam in hac gratia conditus , an demum post creationem fuerit haec illi infusa , quaestio est , quam teste Eminentissimo Cardinali Pallavicino *Hist. Conc. Trident. Lib. VII. cap. VIII.* Sancta Synodus definire noluit. Certe enim Scotistae tum demum gratiam infusam docent , quum homo in Paradisum est translatus : quae causa fuit , ut Tridentini Patres pro *conditus* substituerint *constitutus*. Primam tamen sententiam strenno propugnarunt Augustinus , et Thomas , videturque magis consentanea verbis *Ecclesiast. VII. 30.* quod fecerit Deus hominem rectum. In eo enim rectitudo maxime sita erat , ut anima subiaceret

III. Porro ad hanc primaevam hominis rectitudinem spectat immunitas a concupiscentia , quam praefracae adversus Pelagianos vindicavit Augustinus *Lib. II. de pec. mer. et remis.* » Quamvis enim (verba sunt Augustini) corpus animale gestarent , nihil inobediens in illo adversum se moveri sentiebant. Faciebat quippe hoc ordo iustitiae , » ut quia eorum anima famulum corpus a Deo acceperat , sicut ipsa eidem Domino suo , » ita et illi corpus eius obediret , atque exhiberet vitae illi congruum sine ulla resistencia famulatum ». Quo fit , primis parentibus non fuisse innatum propriae excellentiae amorem , ac nonnisi exterius fuisse tentatos. At ubi semel per inobedientiam humana mens Dei iugum excussit , caro adversus spiritum rebellavit , unde et erubescencia in iis exorta : *Iniustum enim erat (cum eodem Augustino dicam) Lib. I. de nupt. et concup.) ut ei , qui non obtemperaverat Domino suo , obtemperaretur a servo suo , idest a corpore suo.*

IV. Succedit alterum primi hominis donum cumulatissima rerum scientia , quas temporis

Deo , non secundum naturam tantum , sed praecipue secundum supernaturale donum gratiae.

processu discere sua debuisset sollertia (13); quo cœu fonte immunitas ab errore manabat. Quamvis enim non omnia nosset, assensum tamen in iis quae ignoraret, facile cohibebat. Diserte hinc Augustinus *Lib. III. de Lib. arb. XVIII. adprobare falsa pro veris. ut erret invitus, non est natura instituti hominis, sed poena damnati*. Ex quo primum est intelligere, Adamum transgredientem non fuisse deceptum, sed coniugi ultro obsequutum; Evam vero deceptam quidem (namque ait:

(13) Hinc Pythagoras illum omnium sapientissimum dixit, qui nomina rebus indidit primus. Cumulatam vero sapientiam homini perfecto nemo negabit, modo per usum habeat, ignorance, malorum omnium pessimum esse malum. Sunt vero qui ultra fines omnes Adami extendunt sapientiam, sic ut vix aliquid ignoraverit. Eximium logicum illum praedicant Struvius *Rudim. logic. Hebraeor.* et Kochius *Increm. Polhist. logic.* Egregium geometram, astronomum, chymicum, medicum Kircherus *Ardis. Aegypt. vol. II. clas. II. cap. 1.* Rerum omnium scientissimum Mersennus in *Genes, cap. II vers. 20. Quaest. XXIX.* et Lambecius *Prodrom. Hist. litt. lib. I. cap. I.* Qui plura aveat, conferat Belgium *Philos. antediluv.* Goedinquum *de gem. philos. natalib.* Toerrerus *de philosoph. Adami.* Feverlinum *lib. de Adam. philos.* et Maderum *de Adam. logic.*

serpens decepit me) sed eius deceptioni peccatum internae elationis praecessisse, Augustinus auctor est *Lib. XI. de Gen. ad litter.*

V. Longe praeclarum et innocentis naturae donum *Immortalitas* erat. Numquam enim visurum mortem primum hominem, nisi peccasset, Catholica Ecclesia constantissime fatetur. Cuius dogmatis auctoritas Scripturis innititur. Scriptum est enim *Sap. 11. Deus fecit hominem inexterminabilem* (Graece ad incorruptibilitatem) *invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum*. Et Apostolus *ad Rom. V. 12. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors; et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*. Quod demum ipsa Dei interminatio aperte insinuat *Gen. 11, in quocumque die comederis ex eo, morte morieris*. Egregie Marius Victor *Lib. II. in Gen.*

Tali lege data ratio docet optima, quod non Mortalem Deus in primaevo tempore fecit Primum hominem: quin ille sibi mortem attulit ultro.

Id quod Augustinus adversus Pelagianos contentione(14) quanta maxima propugnabat, quip-

(14) Conferas praeter *loc. cit.* et *Lib. VI.*

pe qui Adamum, vel si non peccasset, futurum fuisse mortalem docebant, atque hac de re in Africana Synodo damnati, mox et in Tridentina Ses. VI. Can. 1. de Peccato Orig. (15).

de Genes. ad litter. et lib. XIII. de Civit. Dei cap. XV. ex quo non piget pauca huc transferre: Unde constat inter Christianos veraciter Catholicam tenentes fidem, etiam ipsam nobis corporis mortem, non naturae lege, qua nullam mortem homini Deus fecit: sed merito inflictam esse peccati: quoniam peccatum vindicans Deus dixit homini, in quo tunc omnes eramus, Terra es, et in terram ibis.

(15) Conceptis verbis primum Canonem habes ex iis, qui sub Mylevitanae Synodi nomine editi sunt: *Placuit, ut quicumque dicit, Adam primum hominem mortalem factum, ita ut sive peccaret, sive non peccaret, moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturae, anathema sit.* In eundem sensum scripsere Africani Patres in Sardinia exules apud Fulgentium Lib. de Incarnat. Cap. XIV. Tum et sequiora Concilia, ac demum Tridentinum Oecumenicum loc. sup. cit. *Si quis non confitetur, Adam, cum mandatum Dei fuisset transgressus, incurrisse per offensam praevaricationis huiusmodi iram, et indignationem Dei, atque adeo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, anathema sit.*

VI. Non minus detestanda illorum pravitatis videtur ex adverso statuentium, Adamum plena immortalitate donatum, qualem et Christus in corpore post resurrectionem habuit, et beati omnes in fine rerum sunt adepturi. Firmus, et adversus tale hoc opinamentum stetit Augustinus (16), cuius celebris illa sententia est *Lib. de Corrept. et Grat. Cap. XII. Prima immortalitas (Adami) erat posse non mori, novissima (beatorum) erit non posse mori.* Quod diserte explicat *Lib. de Gen. ad Litter. Cap. XXI. Illud (Adami corpus) ante peccatum et mortale secundum aliam, et immortale secundum aliam causam dici poterat: idest mortale, quia poterat mori, immortale quia poterat non mori. Mortalis ergo erat primus homo conditione corporis animalis, immortalis autem beneficio conditoris. Si enim corpus animale, utique mortale: quia et mori poterat: quamvis et immortale ideo quia et non mori poterat* (17). Un-

(16) Legesis quae hanc in rem Augustinus confert *Lib. VI. de Gen. ad lit. cap. XX. et Lib. 1. de pec. merit. et rem. cap. III.*

(17) Hinc sane patet, quo sensu quibusdam placuit, Adami corpus, et immortale, et mortale fuisse. Mortalis enim non is tantum dicitur,

de ex Augustini sententia Adami corpus animale, non spirituale erat, quin et cibo potuque indigebat duplici (18), vulgari quidem

qui reipsa moriturus est, sed qui etsi mortem numquam experietur, tamen mori posset, nisi Dei cura peculiaris a morte eum vindicaret. Uno verbo. Immortalis Adam fuit actu, potestate vero mortalis.

(18) *Habebat* (inquit Augustinus *Lib. I. de pec. mer. et rem. Cap. III.*) quantum existimo et de lignorum fructibus refectionem contra defectum, et de ligno vitae stabilitatem contra vetustatem. Qui locus nos probe monet, ut Genesis illud ex ligno Paradisi comede, de vero cibo et pastu homini, in beato illa innocentis vitae statu, necessario intelligamus, non vero de allegorico, quemadmodum multis placuit. Quam in rem, nequeo me continere quominus Augustini verba expressissima conferam *Lib. XIII. de Civit. Dei cap. XX.* *Licet morituri non essent primi parentes, nisi peccassent, alimentis tamen utebantur, nondum spiritualia, sed adhuc animalia corpora terrena gestantes, quae licet senio non veterascerent, ut adducerentur ad mortem, (qui status eis de ligno vitae, quod in medio paradisi cum arbore vetita simul erat, mirabili Dei gratia praestabatur) tamen alios sumebant cibos. Alebantur ergo aliis, quae sumebant, ne animalia corpora molestiae aliquid esuriendo, ac sitiendo sentirent. De ligno autem vitae propterea gustabatur, ne mori*

uno ad reficiendas vires, altero ex ligno vitae ad arcendam mortem.

VII. At vero ut paucis omnia conficiam; gaudebat et primus homo immunitatem ab quavis animae, corporisque miseria (19).

eis undecumque subreperet, vel senectute confecti decursis temporum spatiis interirent; tamquam cetera essent alimento, illud sacramento.

(19) Gentilium Theologi sive ex traditione transmissum, sive ex Iudaeorum memoriis edocti, primi hominis indolentiam, beatitatemque adprime norunt. Unum producam Hesiodum *Εργois* 116.

Ac Deorum instar debebant securum animum habentes

Longe ab laboribus, et aerumna: neque molesta

Senectus aderat: semper vero pedibus, manibusque similes

Oblectabantur in conviviis, extra mala omnia.

Moriebantur autem, velut somno domiti: ac bona omnia

Illis erant: et fructum ferebat fertilis tellus Sponte sua multum, et copiosum.

Ubi ad Christiani dogmatis sensum exacta omnia vides; nisi quod aurea aetate illa, quasi somno quodam suavissimo, sic morte ait extinctos. Huc et fortasse spectat quae Homerus de insulae Syriae incolis canit *Od. O* 406.

Illinc dirafames procul, et vis tabida morbi

» Non enim (inquit Maximus Martyr ad Tha-
 » lassium scribens)moestitia, voluptas, appe-
 » titio, et eiusmodi affectiones, quae hodie
 » insunt humanae naturae. prius erant in ho-
 » mine, sed propter amissionem perfectionis.
 » postquam homo condemnatus est, furtim
 » velut ingressae sunt; parti naturae nostrae,
 » magis aliquanto brutae adhaerentes » (20).
 His consonantissima scripsit Gregorius Nazi-
 anenus, itemque Chrysostomus, cuius locum
 non heic praeteream. *Nec enim corpus ipsi-
 us interitui obnoxium erat: sed instar aure-
 ae statuae recens eductae de fornace, miri-
 ficeque splendentis, ab omni corpus illud in-
 teritu erat immune. Non illi molestus erat la-
 bor ullus, non a sudore laedebatur, non in-
 sidiabantur ei curae, non moerores ipsum op-
 pugnant, non sordes, non lacrimae, non
 aliud quidquam eiusmodi affectionum vexabat.*

VIII. » Vivebat itaque homo (Augustini

*Omnis abest, quae damna trahat mortalibus
 aegris.*

(20) Unde Marius Victor *Lib. 1. in Gen.*

*Nec prorsum obnoxia morbis
 Corpora gestabant. Non hos coge-
 bat ad esum
 Pausae ignara fames: qui si mandata supremi
 Servassent integra Dei, crudelia mortis
 Imperia, et diros nescissent usque dolores*

» verbis concludam *Lib. XIV. de Civit. Dei*
 » *Cap. XXVI.*) in paradiso sicut volebat,
 » quamdiu hoc volebat, quod Deus iusserat:
 » vivebat fruens Deo, ex quo bono erat bo-
 » nus: vivebat sine ulla egestate; ita semper
 » vivere habens in potestate. Cibus ade-
 » rat, ne esuriret: lignum vitae, ne il-
 » lum senecta dissolveret: nihil corruptionis
 » in corpore, vel ex corpore ullas molestias
 » ullis eius sensibus ingerebat. Nullus intrin-
 » secus morbus: nullus ictus metuebatur ex-
 » trinsecus. Summa in carne sanitas; in anima
 » tota tranquillitas. Sicut in Paradiso nullus
 » aestus, aut frigus: ita in eius habitatore
 » nulla ex cupiditate, vel timore accedebat
 » bonae voluntatis offensio. Nihil omnino
 » triste, nihil inaniter laetum, gaudium ve-
 » rum perpetuabatur ex Deo, in quem fla-
 » grabat caritas ex corde puro. Non lassitu-
 » do fatigabat otiosum, non somnus preme-
 » bat invitum ».

S E C T I O IV.

*De Paradiso voluptatis nonnulla attin-
guntur. Quid sit Eden. Septuagin-
taviralis versio interpretatur.*

I. **H**is itaque donis dotibusque cumulatus Paradisum voluptatis, quem plantaverat a principio Deus, ingressus est homo. Sed aliquantisper consistamus hic, et quis iste locus fuerit disquiramus. Primum autem nihil Philonem morabor, a quo, ceu fonte, ut Photius scribit, allegorica interpretandae Scripturae ratio in Ecclesiam manavit, nec qui Philonem sequutus est, Origenem, qui allegorias per omnia somnians Divini Verbi maiestatem ad humani ingenii commenta deduxit. Unde quoad propositum nostrum pertinet, merito illum redarguit Hieronymus in *Epist. ad Pamachium*, quod sic Paradisum allegorizet ut historiae auferat veritatem, pro arboribus Angelos, pro fluminibus virtutes coelestes intelligens (21).

(21) Videsis et S. Epiphanium in *Ancorato*; nec non Methodium apud Epiphanium *Haeres. LXIV.*

II. Proprio igitur sensu Paradisi nomine locus amoenissimus venit (22). quod sane Persicae originis vocabulum esse Pollux testatur, pluribusque suadent Xenophon, aliique Graeci scriptores, quibus docemur apud Persas maximo in usu Paradisos fuisse. Porro Xenophontis *παρδεισος* Tullius interpretatur *agrum conseptum, ac diligenter cultum*, quemque Gellius *Vivarium* dixit. Nec abludit vox Hebraica *פַּרְדֵּס* *pardes* eadem notione pluries in veteri Testamento usurpata. (23) Nisi quod heic non *Pardes*, sed *גַּן* *Gan*, idest hortus, legitur.

(22) Hinc sane confictum ab Homero Alcinoi hortum nemo unus ignorat, quod et Sanctus Iustinus Martyr animadverterat in *Cohortatione ad Graecos*. Quid? si et Iovis hortum ex huius horti allegoria expresserit Plato? Rem sane haud inexploratam habuit Eusebius *Praep. Evang. Lib. XII. Cap. XI.* quem vide.

(23) Paradisi vocem ex Orientali *pardes* factam contendit Mazochius *Spic. Bibl.* in hunc Genesis locum, ubi et contra Vossium non eam esse vocem compositam adstruit, sed simplicem, et quidem ex Hebraico *parad* derivatam quod est *seiuungere*, assumpto sibilo in fine ex Syri sermonis Chaldaicique ingenio. Quo sit eandem significationem constare voci *Pardes*, quam Mosai-
cae loci huius *Gan*, tum et *Horto* latinorum.

III. Dicitur autem hortus iste *Eden*, qua in voce longe plures video ambages. Quamvis enim *Eden voluptatem* significet, utrum tamen heic adpellative *voluptatem* (quod Aquila, Symmachus, Theodotio, et Hieronymus insinuant) an potius regionem aliquam designet, quae a voluptate adpellationem invenerit (ut ex LXX. interpretibus constat) dubitatum fuit. Nisi quod Septuagintaviralis interpretatio potior cuivis videri debeat, quam et Graeci Patres sequuti sunt. Id quod et praeposito suadet regioni praefixa; satis enim inepta esset huiusmodi loquutio plantaverat hortum in voluptate? Ergo *Eden* regio est.

IV. Sed porro quid est, quod Paradisus plantatus dicatur *a principio*? Sane in Originali textu scriptum *Eden* quae cum *principium* denotat, tum et *Orientem*. Unde factum, ut Septuaginta senes *Kedem* interpretati sint Orientem (23) *ἐκτετυσεν πα-*

(23) Ea ex persuasionem, quod Paradisus ad Orientem situs existimaretur, mos ille manavit, ut Christiani ad Orientem conversi Deum adorarent. Id adprime testantur Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus *Catechesi Mystagogica I.* Sanctus Basilius *Lib. de Spiritu Sancto cap. XXVII.* Sanctus Gregorius Nyssenus *Oration. V. de Dominic. O-*

παδείσων ἐν ἔδεν κατ' ἀνατολῆς plantaverat Paradisum in Eden in Oriente. Latinus vero interpretes *principium*, quemadmodum et Graeci interpretes Symmachus *ἐκ πρώτης*; Theodotio *ἐν πρώτοις*; Aquila *ἀπ' ἀρχῆς*, Hieronymo teste in *Traditionibus Hebraicis*; quibus demum et Targum Onkelos adsentitur. Atque ista latina versio Augustino, Bedae, Ruperto, aliisque favet statuentibus, Paradisum die tertio positum; sic ut *to a principio* tantumdem valeat, ac *sub ipsum rerum exordium*, sive quando primum Deus, resecta terra, et aquis in sua receptacula compulsis, locum Paradiso constituit.

V. Porro huiusmodi in horto, praeter ceteras stirpes plantasque, duae potissimum nobiles consitae arbores erant, quarum una *scientiae boni, et mali dicta*, altera *vitae*. Atque illam quidem ab eventu ita nuncupatam arbitrantur Chrysostomus, Theodoretus, Basilius Seleuciensis, Severianus, Augustinus, quippe ab esu primi homines didicerunt, quid interesset inter obedientiae bonum, et inobedientiae malum, inter bonum, quo ante pec-

ration. Gregentius in *Disputat. cum Herbano Iudaco*, S. Ioannes Damascenus *Lib. IV. de fide Orthodoxa cap. XIII.*

catum fruebantur, et malum in quod peccando incurrerant (24). At contra Josephus *Lib. I. Antiq. Iudaic.* tam et Nemesius, ac Dama-

(24) Familiare id in Scripturis, nomina rebus imponere non ob insitam naturae vim facultatemque, sed ab eventu consecuto. In hunc modum (Genes. XXVI. 20.) *Puteus Calumniae* adpellatur puteus ille, quem fodit Isaac, non quod iurgia ac inimicitias foveret puteus, sed quod *ibi iurgium fuit pastorum Geraræ, adversus pastores Isaac, dicentium: nostra est aqua.* Eodem sensu *Puteus Iuramenti* est adpellatus (Genes. XXI. 32.), quem Abraham foderat, non eo certe quod iurasset puteus, sed quod circa puteum, cuius occasione paratae Abrahamo erant ab Abimalecho insidiae, praestitum ab utroque esset iuramentum. Item *Castra* nuncupatur (Genes XXXII. 2.) locus ex eo quod illic occurrentes sibi Angelos, et *Castra Dei* vidisset Jacob. Ex quibus satis intelliges, pari ratione *arborem scientiae boni et mali* non ideo adpellatam, quod boni malique scientiam congenita sibi virtute largiri posset, sed quod eius esu, scientiae boni, ac mali facta sit demonstratio, et fatale veritatis experimentum. Conferas, si commodum est, hanc in rem Chrysostomum *Hom. VII. in Genes.* Theodoretum *Quaest. VII. in eundem librum.* Basilium Seleuciensem *Orat. II. de Adamo.* Severianum Galitanum *Orat. VI. de mundi opificio.* Augusti-

scenus hanc arbori naturalem vim a Creatore insitam crediderunt. Cuius autem generis arbor fuerit, nihil ad me pertinere arbitror. Scio equidem Theodoretum, Isidorum Pelusiotam, Procopium, et antiquorum plerosque *ficum* intellexisse, quod ex ea consuerint perizomata, unde et ficum stultitiae filiam Rablini adpellant; Verumtamen Tostatus contrarium ex perizomatis elicit, incredibile ratus,

num *Lib. IV. de Civ. Dei Cap. XLII.* Rupertum *Lib. II. de Trinit.* Unum est attamen quod repugnare fortasse videtur; nimirum *scientiae arborem* ita ea ipsa die nuncupatam, qua plantata est a Deo, antequam quidquam Adamo eiusque uxori tenator diabolus adpromitteret. Scriptum est enim (Genes. II. 9.) produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, et ad vescendum suave: lignum etiam vitae in medio paradisi, lignumque scientiae boni, et mali. Sed nulla hic ambages! Habes enim in Moaisico loco prolepsim sive *anticipationem*, eamque necessariam. Quum enim vetita arbor, per id tempus quo Genesim describeret Moses, illa dumtaxat dignosceretur nomenclatione, necesse ideo habuit, eandem eo quoque nomine designare dum illam a Deo creatam enarrat, tametsi id nominis post Adae peccatum obtinisset. Atque id notius, quam ut multis demonstrare opus habeam.

infesta sibi arbore amiciri protoparentes voluisse.

VI. Altera est arbor vitae, ab effectu nuncupata, quod ad vitam in perpetuum, sive ad longissimum tempus producendam valeret, vi quadam divinitus accepta. Quae sane corpora adspectabilisque erat, simul et Sacramentalis. Sacramentum vero in eo intelligas, vel quod vi minime nativa, sed inspiratione salubritatis occulta efficeret vivacitatem; vel quod Christum, qui vita subsistens est, adumbrabat, quemadmodum in Apocalypsi: *Vincenti dabo edere de ligno vitae, quod est in Paradiso Dei mei.*

C A P U T II.

DE HOMINE IN PECCATUM LAPSO.

S E C T I O I.

Divinum mandatum Adamo factum.

Illius per liberum arbitrium praevaricatio. Praevaricationis causa inquiritur. Plura de serpente seductore.

I. **U**bi in paradisum inductus est homo, hoc illi praeceptum Dominus dedit: *Ex omni ligno paradisi comedes; de ligno autem scientiae boni, et mali ne comedas: in qualunque enim die comederis ex eo, morte morieris.* In quo Divinae Bonitatis specimen habes, qui hominem ab se de limo terrae creatum, non arduis neque pluribus oneraverat praeceptis, sed levissimum unum ad obedientiae salubritatem, ut se Dominum ostenderet, tantum adminiculaverat (25). At heu

(25) Haec una, atque omnium solidissima, Divini mandati causa ab antiquis Patribus ostentatur, ut primo homini meriti, atque virtutis suppetere materia, obedientiae potissimum, et ut in

infelicissimus homo! per liberum arbitrium Domini Creatoris sui mandatum abrumpens, de interdicto comedit fructu, plagamque in caput suum, atque in posteros omnes intulit acerbissimam,

ipso principio se Deo ac Domino subiectum homo sentiret. Quamobrem Tertullianus *Lib. contr. Iudaeos Cap. II.* primordiale hanc legem, quasi matricem omnium praeceptorum Dei adpellat. Longum autem hic loci esset Patrum omnium conglobare testimonia, quorum instar satis habeo alterum et alterum adponere. Ex Graecis ita disertissime Chrysostomus *Homilia XVI. in Genes.*

» Itaque parvo illo praecepto suum in ipsum dominatum ei voluit ostendere. Quemadmodum enim munificus aliquis dominus aedes amplas, et magnificas cuipiam fruendas concedens, non instum illarum pretium, sed eius exiguam partem vult accipere, ut et sibi dominii ius integrum servet, et usuarius iste certo sciat, non se aedis esse dominum, sed illius beneficium, ac liberalitate utendam se eam accepisse. Sic Dominus noster, quum quidquid aspectabile est, homini commisisset, eique tum in paradiso domicilium, tum eius delicias ad fructum animi tribuisset, ne paulatim animo in transversum abreptus, ista ipsa quae oculis cernuntur, per se, ac temere esse crederet, et supra dignitatis suae modulum de ipso sentiret,

II. Sed cui bono Deus legem illam tulerit Adamo, quam minime servaturum sciebat? sive, ut Manichaei aiebant, cur hominem fecerit, quem nosset peccaturum? Praeter autem inscrutabile Dei iudicium, quo opportune confugit Augustinus, hanc equidem adliberem aptissimam responsionem. Sicut Deus sciebat, quod homo per tentationem in peccatum esset deliciendus, ita sciebat etiam, quod per liberum arbitrium tentatori resistere poterat. Hoc enim humanae naturae conditio requirebat, ut propriae relinqueretur voluntati (26). Id quod Augustinus ipse incul-

» unius illi usum arboris interdixit ». Ex Latinis vero Augustinus *Lib. I. contra adversarios legis Cap. XIV.* *A cuius cibo est homo prohibitus, ut obedientia commendaretur, quae maxima est virtus, et ut sic dixerim, omnium origo materque virtutum in ea natura, cui sic datum est arbitrium liberae voluntatis, ut eam tamen necesse sit vivere sub potestate melioris.* Vide et *Tract. in Psalm. LXX.* Et *Lib. XII. de Civit. Dei Cap. XXI.* Et *Lib. VIII. de Genes. ad litter. Cap. XIII.*

(26) In hunc modum Sanctus Thomas *Quaest. 162. art. I.* Sed conferendi in primis qui adversus Manichaeorum, Marcionitarum, ceterorumque eiusdem fursuris haereses commentaria ediderunt

cat *Lib. XI. de Gen. ad litt. Cap. IV.* Non mihi videtur magnae laudis futurum fuisse hominem, si propterea posset bene vivere, quia nemo male vivere suaderet, cum et in natura, posse et in potestate haberet velle non consentire suadenti. Et iterum alibi: *Sic enim factus est, ut si nolisset, non peccaret.*

III. Caussam igitur nefandissimi criminis investigantibus, non alia occurrit quam voluntas; aberant enim ab innocente homine concupiscentia, ignorantia, et si quae alia huiusmodi offendicula. Unde Augustinus *de Civ. Dei Lib. XIV. Cap. 13. in occulto primos homines malos esse coepisse*, inquit, *ut in apertam inobedientiam laberentur; non enim ad malum opus perveniretur, nisi praecessisset mala voluntas.* Nec porro malae voluntatis originem aliam, quam superbiam fuisse in comperto est apud Patres (27), scri-

Irenaeus, Tertullianus, Epiphanius, Augustinus. Omnino vero videsis Ambrosium *Lib. de Parad. cap. V. et seq.*, tum et Cyrillum *Lib. I. contr. Julian.*

(27) Fusius de eo Augustinus *Lib. XIV. de Civ. Dei Cap. 14.* Hinc et S. Thomas *Quaest. 163. art. I.* postquam de homine in statu innocentiae instituto egregie disputasset, atque nullam

ptum est enim *Ecclesiast. X. 15. Initium omnis peccati superbia est.* Et Tobiae *IV. 14. Superbiam numquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: IN IPSA ENIM INITIUM SUMPSIT OMNIS PERDITIO.* Quod plane ex iis quae cum externam praecesserunt inobedientiam, tum subsequuta sunt, primum est intelligere. Non enim ea naturae sublimitate contenti, qua ad imaginem Dei facti erant, adhuc in id amplius movebantur, ut supra naturae conditionem attolli possent, sicut Dii scientes bonum, et malum, in quo intollerabilem habes superbiam. Patratum vero crimen peior damnabiliorque sequuta est superbia. Non enim veniam, non medicinam implorarunt, sed frivola excusatione poenam declinatuos sperabant. Et Adam quidem in comparem suam refudit culpam: *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi.* Eva ex adverso serpentem accusavit: *Serpens decepit me.*

tunc rebellionem carnis ad spiritum fuisse invictis argumentis evicisset, tandem concludit; *Unde restat, quod primum peccatum hominis fuit in hoc, quod appetit quoddam spirituale bonum supra suam mensuram quod pertinet ad superbiam. Unde manifestum est, quod primum peccatum primi hominis fuit superbia.*

IV. Quod vero ad externas delicti pertinet causas, nolim iis arborem adcenseri vetitam, ut quae mera occasio fuit, sed diabolum dumtaxat, cuius invidia mors introivit in orbem terrarum, quique homicida erat ab initio. Hunc autem merum serpentis simulacrum Evae oculis obiecisse Cyrillus arbitratur *Lib. III. contr. Iul.* Sed potior videtur Chrysostomi, Theodoreti, Augustini, et Damasceni (28) sententia, veri serpentis organo u-

(28) Facessat ergo Caietani opinatio, diabolum per internam tantum suggestionem mulieri imposuisse, atque serpentem metaphorice hic adpellari, ut Apoc. XII. 9. et XX. 2. *serpens antiquus*; nam tentationem ratione visibili institutam, peractamque omnino ac constanter teneo, neque in eo serpente simulatum quid vel praestigiosum extitisse, vel fallax quoddam phantasma, sed revera genuinum fuisse serpentem. Neque velim ego, ut quis vel parumper ex eo moveatur quod doctissimus quidam homo regerit; nimirum quod si de germano serpente ageretur, illius genus profecto Moses indicasset. Inscitiam sapit id; bona enim istius pace dicam, familiare hoc in adfini argumento latinis etiam scriptoribus esse. Ita Tullius *Lib. I. de divinat.* *Quum Sylla in agro Nelanio immolaret ante Praetorium, ab infima ara subito anguis emersit.* Et Val Max. *Lib. I. Cap.*

sum tunc fuisse diabolum adfirmantium. Nisi quod Augustinus, et qui eum sequi consueverunt Gregorius, Beda, Rupertus maledictionem in serpentem prolatam. ad solum

VI Subito ab ima parte arae prolapsam anguem prospexit Et quid ceteros moror. Porro autem nihil ad tentationem convenientius, quam ut diabolus serpentis adscisceret organum, quod genio suo exprimendo magis erat idoneum. I. Equidem ex eo quod humi serpat, perspicue nobis repraesentatur, Satanam e coelo eiectionem, terrena tantum cogitare. II. Quod facile oculis se subducatur, clamque mordeat, id nobis antiqui serpentis insidias significat, quibus ex improvviso homines illaqueantur, ac lethali vulnere prius transfiguntur, quam eius senserint accessum. III. Serpentis lingua veneno est suffusa, ut sciamus metuendi quantum sint sermones pravi, quibus Satan corda hominum inficit. IV. Quemadmodum et eadem lingua est in extremitate bifurcata, et in aculeos discissa, ita fere est diaboli lingua flexiloqua semper, atque ex ea ambiguitate fallacissima. V. Serpentis corpus flexile est admodum, et variabile, ac modo repit, modo erigitur, contrahitur aliquando, distenditur alias, in arcus mox sinuatur, mox in seipsum complicatur; eodem prorsus diabolo familiare est, et quasi ingentum, ut omnia formarum genera induat ad varias tentationum suarum species variis hominum ingeniis adaptandas, im-

diabolum pertinere censuerunt, non vero ad serpentem, quem incredibile prope videtur suis antea pedibus gressum: postea vero repere toto pectore compulsum (29). Secus ac

mo et in Angelum quoque lucis sese aliquoties transformet, ut electos etiam in defectionem, si fieri possit, adducat. VI. Serpens est natura sua insidiosus et fallax, crudelis, homini inimicissimus, quae omnia Satanae apte conveniunt, cuius continuo perfidiam, crudelitatem, odiumque experimur implacabile. VII. Est serpens prae omnibus terrae bestiis prudens; sed quae ista prudentia, si cum diaboli conferatur prudentia, quam Scriptura Sacra vafritiem, iniquitatis mysterium, et Satanae profunditates appellat? Sed nolo plura.

(29) Id eo explicat Theodoretus *Interrog. XXXIV. in Gen.* ut non tunc primum serpentes super terram poena reptare incoeperint, sed ut homines id videntes culpae primorum parentum recordarentur. Exemplum habes in Iride, quae quamvis naturale phaenomenon sit, post diluvium tamen constituta fuit in signum pacti Deum inter, et homines initi. Dicam ego amplius: tametsi repere serpenti aequae sit nativum, ac sit belluis incedere, natare piscibus, coelorumque avibus volare; versa tamen ob Dei maledictionem in supplicium natura, res facta est laboriosa, non secus ac o-

existimarunt Basilius, et Iosephus, quorum alter *Lib. I. antiq. Iudaic. Cap. I.* Deum, serpentis linguae voce adempta, venenum indidisse, pedibusque illum privasse tradit. Quidquid sit, non negaverim ego, nonnihil etiam maledictionis illius in anguem redundasse. Cuius rei documento est inimicitia, quam cum serpentibus continuo homines habent. Sed quid commeruit bellua, cur puniretur? Plane id non novum in Mosaica lege, quod bestiis rationis expertibus poena irrogetur (30).

peratio homini, partusque mulieri. Terrae enim cultura erat homini ab initio naturalis in ipsa sane Paradisi terrestris inhabitatione; sed quod absque labore ullo ante peccatum exequabatur, nunc cum labore multo operatur, panemque suum cum sudore vultus manducat. Ita et partus a natura feminae fuerat datus, sed ex peccato dolor additus a Deo. Id ipsum et in serpentem quadrat, cui serpere mox gravius, quam ab initio fuerat, quae ubi divina maledictione terra fuit percussa, pabuli alterius defectu eo adigitur aliquando, ut pulverem manducet.

(30) Facit huc Levitici illud XX. 15. *Qui cum iumento et pecore coierit, morte moriatur, pecus quoque occidite.* Nimirum tametsi innocens sit bru-

V. Diabolum igitur per veri colubri fauces verba expressisse, non minus credibile est, quam quod per asinam Angelus sermones cum Balaamo miscuerit (31). At bellua loquente, nonne femina obstupescere debuisset (32)? Sane id cum Thoma potius arbitror

tum, Lex tamen et ipsum condemnat ut instrumentum. Ita et penna uri solet aliquando, quae ad falsum quid scribendum subserviit; non secus ac culter ad parricidium adhibitus. Corpus quoque cum anima patitur, quandoquidem membra illius instrumenta fuerunt iniquitatis. Nec absimile quod Iudas Apostolus precipit, ut odiosa sit vestis, quae carne est infecta. Eandem ob causam Deus mundum ultima die est pessumdaturus; licet enim inanimata peccati sint expertia, est tamen destructurus, eo quod et diaboli, et hominum iniquitate sunt contaminata.

(31) Notaverat id Augustinus *Lib. de Gen. ad litt. XI. Cap. XXVII.*

(32) Nonnisi ex hac historia id manavit quod Plato in *Politico*, et antiquorum plerique dixerunt, saeculo aureo homines cum bestiis colloquutos. An id verum arbitrabimur, quod femina nihil hac in re doli suspicata fuerit? Minus equidem adsentior Iosepho, Philoni, Basilio, et Ephremo, qui talia putarunt.

ego, animadvertisse quidem feminam, spiritum aliquem serpentis ore loquutum; bonumne vero, an malum, susque, deque habuisse. Quam in sententiam eo libentius adducor, quod Evam quibusdam gradibus aditum ante diabolo fecisse constat. Praecesserunt enim, ut paullo ante diximus, in illius mente nonnulla elatio, curiositas inde, tum caritatis frigusculum, animoque affusa nubecula, unde tam male affectam facile demum diabolus adgreditur (33).

(33) Hinc vero Gentiles multas detorsere fabulas. In primis vero sat decantata de pomis Hesperidum, ac dracone eorumdem custode fabella. Et ut Aegyptios, Indas, Graecos, Romanosque praeteream, quibus serpentes culti, adprime Chalcidius in *Timaeum* arboris velitae, et insidiatoris colubri meminit. Quid quod in Graecorum mysteriis adclamatum *Eva* simulque monstratum serpentem, Plutarchus prodidit in *Alexandr.* Unde Demosthenes in *Orat. de Corona* Aeschinem eo accusat, quod serpentes, quos parias vocant, alidens, et supra caput efferens, et clamans *Evoe saboe*, mercedem pro istis muneribus capiebat. Quo et respexit Catullus.

Evoe bacchantes, evoe capita inflectentes

Pars sese tortis serpentibus incingebant.

Illustre et id quidem est, quod Clemens Alexan-

Tom. V.

VI. Quod autem Apostolus inquit I. ad *Timoth. II. 14. Adam non est seductus, mulier autem seducta, in praevaricatione fuit*: plerique Patrum ita interpretantur, ut non primus ille a serpente seductus fuerit. Quem in sensum scripsisse mihi videtur Augustinus, non credidisse Adamum serpentis pollicitationibus ab uxore propositis, sed noluisse non obsequi compari suae, quacum sine querela vivere par ducebat. Quod et iterum *Lib. XI. de Gen. ad litt. Cap. XLII.* scite inculcat: » Adam, posteaquam de ligno prohibito seducta mulier manducavit, » eique dedit, ut simul ederent, noluit eam » contristare; non quidem carnis victus concupiscentia, quam nondum senserat in resistente lege membrorum legi mentis suae; » sed amicali quadam benevolentia, qua plerumque fit, ut offendatur Deus, ne homo » ex amico fiat inimicus ».

drinus hanc in rem adfert in *Protreptico*: *Dionysium Maenolem Orgiis Bacchi celebrant coronati serpentibus, ululantes Evam, Evam, per quam omnigena in mundo mala sint consequuta.*

S E C T I O II.

Quanta uno in Adami crimine conglobata facinora. Ecquae poenae peccatum subsequutae fuerint. Justitiae originalis donum, quod sibi posterisque suis acceperat, an sibi posteriusque suis per peccatum amiserit. Originalis peccati ab Adamo in posteros transfusio Christianae Religionis fundamentum.

I. **Q**ua qua parte patratum a primis parentibus facinus attendatur, omnino grave, et ultra quam vel cogitari, vel credi potest atrocissimum videtur. Nam et superbia est illic (verbis utor Augustini *Ench. Cap. XLV.*) quia homo in sua maluit esse, quam in Dei potestate; et sacrilegium, quia Deo non credidit; et homicidium, quia se posterosque suos praecipitavit in mortem, et fornicatio spiritalis, quia integritatem mentis humanae corripuit, et furtum, quia cibum vetitum usurpavit, et avaritia, quia plus quam sufficere illi debuit, adpetivit. Adde curiositatem ex-

periundae virtutis occultae, dubitationem de praecepti sensu, gulam, inobedientiam, inanem admissi sceleris excusationem, et quid huiusmodi pestis ceteras moror deformitates?

II. Tantum scelus debitae subsequutae sunt poenae. Mulieri dixit Deus *Gen. III. multiplicabo aerumnas tuas, et conceptus tuos* (Hebraice *aerumnas conceptuum tuorum*) *in dolore paries, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui. Adae vero dixit. Quia audisti vocem uxoris tuae, et comedisti de ligno, ex quo praeceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitae tuae: spinas et tribulos germinabit tibi, et comedes herbas terrae: in sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es, quia pulvis es, et in pulverem reverteris.* Ita in corpore adflictum eiecit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis.

III. Longe tamen graviores plagas, aerumnasque in anima perpeusus est infelix homo, sic ut Tridentina Synodo docente *Ses. V. Can. I.* totus per illam praevaricationis offensam secundum corpus, et animam in deterius commutatus fuerit. Nimirum iustitiam originalem, sive praecipuum illud eximiumque donum, quod gratiam, virtutesque com-

plectebatur omnes, et in quo rectus ab initio dicebatur, amisit. Cuius iacturae veluti consecraria fuerunt: concupiscentia carnis adversus spiritum, ut quemadmodum homo adversus Deum rebellaverit, ita pars animae inferior superioris imperio renueret obedire: nullae ad recte agendum vires: ignorantia, et tenebrae in intellectu ad cognoscendum verum: mors (34) demum prima, et secun-

(34) Quod vero ad mortem pertinet, illud heic probe investigandum, quo potius sensu Divinae legis sanctio, sive poenae comminatio accipienda: *in quocumque enim die comederis ex eo morte morieris*, non enim eodem die mortem primi parentes obierunt. Sane ex Augustini mente Homo per peccatum gratia sanctificante spoliatus, atque a Deo relictus, statim ab vetiti cibi esu mortuus est, non in corpore, sed in anima. Cui subscripserunt par Gregoriorum Nyssenus, et Magnus, Isidorus Pelusiota, aliique Patrum. Nisi quod Apostolus ad Romanos V. 12. ubi *per peccatum mortem intrasse in mundum* inquit, nonnisi de morte corporis illam intellexisse comminationem videtur, cui omnes Adae posterii obnoxii facti sunt. Quid quod mortem corporis Deus ipse luculenter significat *Gen. III. 19. Pulvis es, et in pulverem reverteris.* Dicerem potius utramque mortem illa comminatione comprehendi; id quod viderat Augustinus, *Lib. XIII. de Civ. Dei*

da; *prima* mors, Augustinus inquit, animam volentem pellit a corpore, *secunda* mors animam nolentem tenet in corpore.

Cap. XII. Quando ergo dixit Deus primo illi homini, quem in Paradiso constituerat, de cibo vetito: quacumque die ederitis ex eo, morte moriemini, non tantum primae mortis partem priorem, ubi anima privatur Deo, nec tantum posteriorem, ubi corpus privatur anima, nec solum ipsam totam primam, ubi anima, et a Deo, et a corpore separata punitur; sed quidquid mortis est usque ad novissimam, quae secunda dicitur, qua est nulla posterior, comminatio illa complexa est. Sed iterum redit difficultas quoad corpus, quomodo nimirum ex Divina lege statim post peccatum mortuum fuerit. Sane ego illud existimo, eo quidem die quo facinus patrarunt, quo et mortis legem, qua in senium vergerent, acceperunt, mori coepisse. Ita quidem Chrysostomus Hom. XVII. in Genes. » Quamvis multorum annorum spatio vixerint, tamen ex quo audierunt illud: Terra es, et in terram redibis; et sententiam mortis acceperunt, mortales facti sunt; atque ex eo tempore illos esse mortuos, aliquis merito dixerit. Hoc vero Scriptura significans ita dixit: quacumque die comederitis, morte moriemini; quasi diceret, sententiam hanc accipietis, ut mortales deinceps sitis ». In quem sensum expresse scripsit et Sanctus Hipponensis Episcopus Lib. I. de peccat.

IV. Porro autem originalis iustitiae donum non sibi uni, sed universo hominum generi

merit. et remis. Cap. XVI. Id quod in humanis indiciis passim videmus, ut qui capite damnantur, eo die mori dicantur, quo mortis pronunciata est sententia, tametsi damnationis exequutio differatur, diuque in carcere ferro constringantur. Unde Symmachi interpretatio, qui verba, *morte morieris*, interpretatur *mortalis eris*, quam S. Hieronymus *Lib. de tradit. Hebr.* adprime probavit, aptissima omnium mihi videtur, quamque tenuerunt Chrysostomus, Theodoretus, Augustinus, Prosper, et Fulgentius. Quod vero ad alteram pertinet quaestionem, utrum omnino mortis necessitate omnes urgeantur, an vero sub mundi finem sint aliqui sine morte ad immortalitatem transituri; prorsus intactam relinquo. Video Latinos in priorem sententiam propensiores, Graecorum vero plerosque in alteram. Nolo immisceri. Ut autem ad interpretationem *τοῦ morte morieris* revertar, addam et hoc: si Basilio ac Prospero eadem sic interpretantibus: *ad mortem quotidiana virium, et corporis defectione progredieris*, adsentiaris, haud contra ego stabo. Vitae enim huius principium (verba Prosperi sunt *Lib. II. de Vocat. Gent. Cap. VIII.*) mortis exordium est; nec prius incipit augeri aetas nostra, quam minui. Cui si quid adiicitur spatii temporalis, non ad hoc accedit, ut maneat, sed in hoc transit ut pereat. At modo subit in mentem insignis Gre-

acceperat Adam. In eo enim veluti humani generis capite posterorum omnium voluntates

gorii Nysseni locus in Oratione, quam habuit in funere Pulcheriae Augustae, quo sermonem hunc de divino praecepto mortem interminante opportune claudam. Nimirum mors poena peccati est; sed poena ipsa mortis, Deo indulgente, in magnum peccantis Adae posteritatisque eius versa est commodum; sic ut misericors Deus humanum genus ex labe illa sanaturus, et quae primorum parentum vitio erant amissa reparaturus, communis legis illius *morte morieris* gratiam facere noluerit. Hoc autem quidquid est commodi, quantivisque pretii ex Nysseno habeas, ex cuius verbis non parum solaminis accipio, dum haec inter lacrymas scribo ob carissimae matris iacturam, quae Deo vocante vitam hanc mortalem aerumnosissimam cum immortali commutavit VII. Kalendas Decembres huius anni MDCCCIII. Sed ad Gregorium Nyssenum redeo: » Nihil aliud, inquit, mors « est in hominibus, quam vitiositatis expiatio. Etenim quum initio natura nostra tamquam vas quoddam bonorum capax a Deo omnium conditore procreata fuisset, ac hostis animarum nostrarum malum in nos fraudolenter infudisset, nec ideo locus amplius bono relictus esset; ob hanc causam, ne insitum nobis vitium perennaret, meliori providentia, vas ad tempus morte dissolvitur, ut, elapsa vitiositate, humana natura reformetur, et ab omni labe sincera in vitam tam pristinam instauretur. Hoc enim resurrectio

constituit Deus; ut si in accepta perseverasset iustitia, eandem, et posteri omnes cum anima ipsa in prima sui origine accepissent. Quocirca praeclaro illo dono a latronibus, Angelis scilicet noctis, et tenebrarum expoliatus, iustitiam quam sibi posterisque omnibus acceperat, sibi posterisque omnibus amisit. In illo enim omnes peccaverunt *quia omnes ille unus fuerunt*, ut loquitur Augustinus.

V. Atque peccatum istud originis per communem originem, seu propagationem in omnes homines ab illo, qui totius humani generis caput erat, derivari, atque transfundi, dogma fidei est (35). Quod mox ad-

» sibi vult, ut sit naturae nostrae priorem in statu restitutio. Quamobrem, si impossibile est, « naturam in melius instaurari sine resurrectione, » haec autem, nisi mors antecesserit, fieri non » possit; bona utique mors est, quae mutationis » in melius initium nobis sit et via. » Vide et Gregorium Nazianzenum *Hom. XLII*. Titum Bo-strensem *Lib. II. contr. Man.* Macarium *Homil. XV*. Chrysostomum *Hom. XC*. Et Augustinum *Lib. II. de peccat. merit. et remis. Cap. XXXI*.

(35) Quidquid de Theodoro Mopsuesteno sit, qui primus, si Mario Mercatori fides, capitale hoc Christianae Religionis dogma oppugnavit; quidquid

versus Pelagianos accuratius; ex utriusque Foederis tabulis, Patrumque perpetua traditione vindicabimus, siquidem *in eo Christianae Religionis summa, ejusque fundamenta*, ut Augustinus inquit, *consistunt*. Enimvero an medicum admittet, qui se sanum existimat? aut redemptorem agnoscat, qui nescit se fuisse captivum? Ut ergo sciamus quae, et quanta nobis Christus attulerit, prius noscamus oportet quid in Adam amiserimus.

et de veteribus Gnosticis, et Manichaeis, de quibus conferatur Cl. Garnerius in *Dissert. de Pelag. Haeresi*, profecto Pelagius in eo labefactando dogmate adeo laboravit, ut ab eius nomine Pelagiana Haeresis passim audierit. Huius (Augustino teste *Lib. de nat. et grat. Cap. VI.*) duo erant *veluti suprema capita*, nimirum *naturam hominum, neque in parvulis medico, quia sana est, neque in maioribus gratiae adiutorio egere, quia sibi sufficiens est ad iustitiam*. Pelagio Coelestius accessit, mox et Iulianus Episcopus Eculanensis. Tametsi Catholicorum validissimis pressi argumentis Pelagiani eo posthac devenerint, ut mortem in mundum per Adami peccatum intrasse fassi sint, non vero peccatum ipsum. Ex quo absurdissimum illud conseqebatur, poenam transisse sine culpa, et innocentes parvulos injusto supplicio puniri, trahendo mortem sine meritis mortis. Quod de u-

S E C T I O III.

Peccati Originalis in omnes homines transfusio ex Veteri Testamento evincitur.

I. **E**rgo ut ex Veteris Testamenti tabulis ordiar, insignis est Psalmi quinquagesimi locus: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea*. Scilicet, inquit Ambrosius, *antequam nascimur, maculamur contagio, et ante usuram lucis, originis ipsius excipimus iniuriam, in iniquitate concipimur*. Quo invictissimo testimonio Pelagianos abunde exagitarunt Hiero-

no tantum Dei hominumque mediatore Christo Catholica fides novit, qui pro nobis mortem, peccati poenam, sine peccato subire dignatus est. Mitto dicere invictissime quantum tantae haeresis depravationi universa restiterit Ecclesia (qua de re vide quae infra adnotabimus) donec ubique tandem prostrata. Sed post Saeculum XVI. pugnam integrare Vlricus Zuvinglius in *Declar. de pec. orig.* tum et Socinus in *Praelect. Theolog.* connisi sunt. Quamobrem Tridentina Synodus antiquas Pelagianae haeresis damnationes confirmandas censuit.

nymus, et Augustinus, et qui hos subsequuti sunt Patres. Neque enim ullum omnino patet effugium abs eo, quem ante Pelagianam pestem nonnisi de originali iniquitate antiqui Patres acceperunt (36). Origenes quidem *Homil. VIII. in Leviticum* Psalmi verba expendens, *quaecumque*, inquit, *anima in carne nascitur, iniquitatis et peccati sorde polluitur* (37). Nec minus expresse S. Hilarius in *Ps. XCVIII. Scit homo sub peccati origine, et sub peccati lege se natum.*

II. Testimonium alterum ineluctabile ex libro Iobi habemus *Cap. XIV.* in quo ex septuagintavirali versione legitur: *Nemo mundus a sorde, nec infans, cujus est unius*

(36) In textu Hebraico expressius numero singulari legitur: *in iniquitate conceptus sum, et in peccato peperit me mater mea*; quemadmodum et S. Hieronymus vertit, consonatque versio Chaldaica, Siriaca, et Arabica. Ceterum pluralis pro singulari saepissime in Scripturis usurpatur, ut a libi adnotasse memini.

(37) Origenem hoc in dogmate orthodoxe sensisse, ponderosis argumentis ostendit Cl. Bossuetus in *Defense de la Tradition, et des saints Peres Lib. VIII. Cap. XXVIII.* Confersis et Daniele Huetium in *Origenianis Lib. II. cap. II.*

diei vita super terram (38). Quae enim ista immundities est, quae sordes ista, qua nascimur, nisi originalis labes? *Scriptura* (dixit inquit Origenes *Tom. VII. in Levit.*) *de illo qui nascitur pronunciat, quod non sit mundus a sorde, etiamsi unius diei sit vita ejus.* Urget et argumentum Augustinus *De Civ. Dei Lib. XX. cap. XXVI.* *Ex quo commissa praevaricationis causa, inde primi parentes dimissi sunt, atque humana in eis natura damnata est, excepto uno Mediatore, et post lavacrum regenerationis quibusque adhuc parvulis, nemo mundus a sorde, sicut scriptum est, nec infans, cujus est vita unius diei super terram.*

III. Quod ipsum lex ad Abraham data *Gen. Cap. XVII.* luculentissime adstruit: *Masculus cuius caro praeputii circumcisa non fuerit, peribit anima eius de populo suo, quia pactum meum irritum fecit; qua veluti armatus Augustinus Lib. de pec. orig. Cap. XXX.* iterum iterumque in Pelagianos irruit. *Quid enim peccati, quaeso, parvulus pro-*

(38) Hebraicus textus: *Quis detur mundus de immundo? non unus.* Vulgata vero: *quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es?*

pria voluntatae commisit, ut alio negligente, et eum non circumcidente, ipse damnetur damnatione tam severa, ut pereat anima illa de populo suo? Quid sibi ergo vult, pro nullo propriae voluntatis admissio tanta damnatio? nisi quia infans pertinet ad massam damnationis, et iuste, ex Adam natus, nisi inde fuerit, non secundum debitum, sed secundum gratiam liberatus. Id quod Iuliano Aeculanensi opponit Lib. II. de nupt. et concup. Cap. XI. Dicat iste, si potest, quomodo puer ille testamentum Dei dissipavit octo dierum (39): quantum ad ipsum attinet, innocens infans. Tunc ergo dissipavit testamentum Dei (40),

(39) Genesis locum Septuaginta Interpretes ita vertunt: *masculus, cuius praeputii caro octava die circumcisa non fuerit*, quam versionem sequutus Augustinus Lib. XVI. de Civ. Dei Cap. XXVII. nec non Origenes Lib. II. in Ep. ad Rom. Nec velim quis obiiciat clausulam eam, *octava die*, in textu Hebraico non legi, nam versu 12. scriptum: *infans octo dierum circumcidetur in vobis*, quibus vers. 14. subditur: *Masculus cuius praeputii caro circumcisa non fuerit* cct.

(40) Probe Augustinus docet, Genesis verba: *pactum meum irritum fecit*, de pacto Adamitico intelligenda non comedenti de ligno scientiae bo-

quando per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt.

IV. Neque tamen quievit hinc Iulianus, quin acrius Augustinum (41) celebri illa Ezechielis XVIII. 20. sententia lacessebat: *Anima, quae peccavit, ipsa morietur: Filius non portabit iniquitatem patris, et pater non portabit iniquitatem filii, iustitia super eum erit, et impietas impii erit super eum* (42).

ni, et mali, in Adamo ab omnibus violato; non vero de pacto Abrahamitico. Verum quid si de Abrahamitico circumcisionis pacto illa accipias? semper id constabit, animam pueri incircumcisi non alio damari, quam ob originalem maculam, quae in veteri lege non nisi per circumcisionem delebatur. Illud tamen per transennam adnotare non piget, circumcisionem veteris legis in eo differre a baptismo novae legis, quod in baptismo confertur gratia ex virtute ipsius baptismi, qui perfectae Christi passionis instrumentum est, in circumcisione autem conferebatur gratia ex virtute fidei passionis Christi, non vero ex circumcisionis vi.

(41) Vide Augustinum Lib. III. Oper. Imperf. cap. XII.

(42) Id saepius in Scripturis occurrit, veluti

Sed Iulianus vel non viderat, vel non vidisse simulaverat, minime haec Ezechielis verba peccato originali refragari (43). Peccatum enim primi hominis, est quodammodo peccatum totius naturae, et ideo quum quis propter primi parentis peccatum damnatur, non

Deuteron. XXIV. 16. Regum Lib. IV. cap. XIV. 6. et Paralipom. Lib. II. cap. XXV. 4.

(43) Huiusmodi legem ad homines pertinere, non vero ad Deum, invictissimis argumentis adversus Iulianum Augustinus evincit *Lib. III. Oper. imperf.* Nam ex Scripturis centies habemus, Deum in filios animadvertisse ob parentum reatus. Cuiusmodi est locus Exodi Cap. XX. 5. *Ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitates patrum in filios, in tertiam, et quartam generationem eorum, qui oderunt me.* Quid quod habes infantes in diluvio universali absorptos, alios in Sodomae conflagratione exustos, alios ab Israelitis una cum parentibus Dei iussu occisos. Quid igitur? dicamus Scripturas Scripturis adversari? Apage! *Parvuli*, inquit Augustinus, *per suorum parentum peccata, quorum nec conscii, nec imitatores esse adhuc poterant Divino iudicio poenam subire communem.* Ex quo id concludit, Ezechielis locum cum innumeris Scripturarum exemplis concilians: *aliter ergo iudicat Deus, aliter homini praecipit, ut iudicet.*

damnatur ob peccatum alterius, sed ob peccatum suum. Unde Anselmus *Lib. de pec. orig. cap. XXVI.* *Non portant infantes peccatum Adae, sed suum. Illud enim fuit causa, istud effectus.*

SECTIO IV.

Peccati Originalis in omnes homines transfusio ex novi Foederis tabulis evincitur.

I. **Q**uae in veteri Testamento aperte traditur peccati propagatio ab Ada in posteros omnes, expressissime porro in novo revelatur. Egregius est Paulli locus in *Ep. ad Rom. V. 12.* quo priorem hominem secundo opponit, Adamum scilicet, qui peccato suo nos omnes in mortem, et condemnationem praecipitavit, Christo qui sua iustitia nos in iustificationem vitae revocavit. *Sicut*, inquit, *per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors: et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Quid boni adferant Pelagiani adversus tantum testimonium? Vix
Tom. V.

habent unde obmurmurare, de actuali peccato Adami id dumtaxat intelligendum. Vae, si hoc unum habent effugium, quo ipsi se perstringunt! Si enim de actuali peccato ea verba accipias, falsum est per unum hominem peccatum intrasse in mundum, nam ante Adamum peccarunt Angeli, peccavit et Eva. Cur ergo non dicitur per Angelos inventum peccatum, et mortem in homines? Cur non per Evam? De uno igitur originali peccato Adami ibi sermo est, in quo homines omnes peccaverunt (44).

(44) Ad Graecum textum confugit Iulianus apud Augustinum *Lib. I. Oper. Imperf.* scriptum enim est: ἐφ' ᾧ πάντες ἡμάρτον; contenditque particulam ἐπὶ cum tertio casu reddendam eo quod, non vero in quo; sic ut Apostolus peccatum non propagatione, sed imitatione transfusum doceat. In eandem insaniam convenerunt Ioannes Clericus (is enim est, qui sub simulato Ioannis Phe-reponi nomine latitat) in *Animadvers. ad Epist. CLVII. Augustini*, nec non Erasmus, Richardus Simonius, Harduinus, Beruyerius; id amplius obtendentes, nullum prorsus exemplum in Novo Testamento extare, in quo vocula ἐπὶ reddatur in. Scilicet et iam non Theologos, sed et Grammaticos nos esse volunt; utique nihil recu-

II. Quam doctrinam fusius idem explicat Apostolus in *I. ad Corint. XV. 21. Per ho-*

samus. Vereor tamen ne ipsi se sicuti falsos Theologos, ita et falsos grammaticos prodant, non enim audeo vel imperitos, vel eo usque stolidos dicere. Do autem libens, praeterfugisse omnino hos Graecae linguae peritissimos exempla quae in Matthaei, et Marci Evangelio plane abundant; sed qui credam ego non vidisse illos Paullum eadem epistola, eodem capite, versu secundo ἐπὶ pro ἐν usurpasse? Scriptum ibi ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης in spe gloriae. Ergo falsi sunt, caeci sunt, haeretici sunt! Quid si ibidem alterum occurrat exemplum? habent versu decimo quarto: ἐπὶ τῷ ὁμοιωματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ in similitudine praevagationis Adae. Ergo impudentissimi sunt. Vin quocum hominum genere contendendum nobis est! Mitto praeterea quod lectionem nostram, in quo, omnes antiquae versiones, et Latinae Ecclesiae Patres, nec non Concilia Milevitanum, Carthaginense, Arausicanum II. et Tridentinum sarctam tectam servarunt; quis ab omni humano sensu (Iulianum sic perstringebat Augustinus *Lib. VI. contr. Iulian. cap. XXIV.*) tam sit absurdus, ut dicat: propter hoc fecit homo iste homicidium, quia in paradiso Adam de ligno prohibito cibum sumpsit? Ceterum Graeci textus particulam verti omnino debere in quo, adprime do-

minem mors, et per hominem resurrectio mortuorum: et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. In primo igitur homine omnes mortui sumus, quia in eo peccavimus omnes, in secundo homine (Christo) de morte in vitam revocamur omnes, per gratiam eius, quae vivificat nos. Taceant autem Pelagiani, contententes, non propagine, sed imitatione Adamum ad posteros suos transmisisse peccatum. Taceant inquam, quandoquidem si Apostolus in peccatum, quod per imitationem intraverit, intendisset, eius principem non Adam, sed diabolum nominasset, de quo scriptum: *ab initio diabolus peccat.* Quum porro in parvulos mors desaeviat, quid potius dices? quomodo morti obnoxios dices eos, qui numquam peccando imitati sunt Adam? Quid quod Apostolus idem in *Epist. ad Rom. V.* ait sicut per unius delictum in omnes homines invectum peccatum, ita per unius obeditionem iustos constitutos multos.

etissimeque evincunt Zegerus, Iacobus Cappellus, tum et Waltonus in Polyglottis; quas inter observatu potissimum dignas habes versionem Arabicam, et Aethiopicam. Quid quod Theodorus Bezza, et Smidius, multis Graecorum unde unde

Iustitiam autem a Christo imitatione sola acceptam non esse, manifestum est. Nam iustitiam Christo acceptam referunt veteres Sancti, qui Christum praecesserunt, adeoque eum imitari nequiverunt; et per Christum iustificantur parvuli, qui neque cognoscere, neque imitari illum possunt. Igitur sicut Christus occulta gratiae suae inspiratione iustos nos efficit, ita et Adam occulta naturae depravatione nos constituit peccatores.

III. Sed et aliud superest Apostoli testimonium. Ad Ephesios enim scribens II. 3. *Nos omnes, inquit, eramus natura (45) filii irae: sicut et ceteri.* Quomodo enim natura, nisi quia peccante primo homine vitium pro natura inolevit? Id non vice simplici Pelagianis opposuit Augustinus, vimque in eo quantamcumque Sancta Tridentina Synodus agnovit *Ses. VI. Cap. I.*

IV. Praeterea longe aptiora ad originalis labis constabiliendum traducem sunt, quae

conrasis exemplis, Pindari in primis, ac Hesiodi, eandem firmant lectionem. Habes igitur et ipsorum protestantium calculos, quibus genuina vulgatae versionis lectio firmatur. Sed haec satis.

(45) Graece est: *καὶ ἡμεῖς τέκνα τοῦ αἵματος*
 nos enim omnino eramus filii irae.

necessitatem regenerationis inculcant, ut generationis vitium tollatur. Huiusmodi est Ioannis illud *III. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Nimirum Baptismus in remissionem peccatorum datur, quemadmodum in Symbolo profiteamur. An vero in remissionem peccati actualis? sed parvuli nullius profecto actualis reatus rei sunt. Ergo nulla alia eos baptizandi necessitas patet, nisi in originalis peccati remissionem (46).

(46) M A N T I S S A

*Nonnulla ex ratione excavantur momenta,
quibus amplius originale peccatum
evincitur.*

Postremo haud pluribus id mihi nunc est expediendum, an singulare quid ex ratione ad originariam noxam firmandam extricari possit. Sane praeludii loco Pelagianos primum compellabo: cui bono in baptizandis parvulis tot ab Ecclesia ab aeo usque Apostolico, iamdiu nimirum ante Pelagianam pestem exortam adhibiti ritus, si nullo illi essent obstricti peccato? Cui bono ἐξορκισμος

ille *Exorcizo te omnis spiritus immunde, ut discedas ab hoc plasmate Dei?* Cui bono illud cum flatu mistum imperium: *Exi ab eo immunde spiritus, et da locum Spiritui Sancto Paraclito?* Cui tandem bono et interpellatio illa? *Abrenuncias Satanac?* si a potestate demonis plane liber sit infans, et cuiusvis expers peccati. Dicam amplius; ut quid tanta parentum sollicitudo, ut quam praepropere filii recens nati regenerationis lavacro abluantur? Profecto et haec adminicula ad saturitatem Pelagianis offerebat Augustinus tum in *Libro de Peccat. Originali Cap. XXX.* et sequenti, tum vero in *Libro IV. contra Iulianum Cap. XII.* Quin arcte quantum in duriusculis istis frustulis deglutiendis Pelagianorum fauces stringerentur, vel ex eo intelligere abunde est, quod ad pura stultiloquia confugerent. Ergo dempto peccato, quae necessitas vel circumcisionis in veteri, vel baptismi in novo Testamento? Dempto peccato, quae Redemptionis necessitas; vel quomodo omnes rei nascerentur? Dempto peccato, quae necessitas adfligendi carnem cum vitiis et concupiscentiis suis? Vel unde in ipsis infantibus vitiorum omnium semina deduces, et propensionem illam in mendacium, in voluptatem, in iram, in vanitatem, in luxum? Profecto hinc patet istam haud naturam instituti hominis esse, sed poenam damnati.

effugient Pelagiani, quo ut omnino disiectos

Praeterea et altera accedit argumentatio, ac fortasse vehementior, quam Pelagianis ex vitae miseriis, aerumnisque, quibus undique circumdamur, propinabat Augustinus. *Iugum grave* (scriptum est Ecclesiast. Cap. XL.) *super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturae in matrem omnium cogitationes eorum, et timores cordis, adinventio expectationis, et dies finitionis . . . furor, zelus, tumultus, fluctuatio, et timor mortis, iracundia perseverans, et contentio . . . Adhaec mors, sanguis, contentio, et romphaea, oppressiones, fames, et contritio, et flagella; ut videlicet non disputare, sed insanire prorsus videatur, qui corporis animaeque infinitas aegritudines, molestiasque, et mortem denique ipsam animadvertens, haec mala lamen esse perneget. Quum autem miseriae istae sint poenae, poenae autem ab iusto Deo infligi non possint, nisi ob peccatum; sequitur nec ipsos infantes, quibus huiusmodi sunt inflictæ poenae, sine peccato esse. At vero nullum hi admiserunt peccatum voluntate propria, qua nondum uti potuere; ergo habent peccatum quod per originem ab Adamo contraxerunt. Egregie Augustinus Lib. VI. Oper. Imperf. *Sub Deo iusto miser esse quisquam, nisi mereatur, non potest . . . Iustus est Deus, et ideo nascentes nec facere, nec fieri sineret miseros, nisi nosset reos . . . Ipsi nullum sicut pu-**

eos existimemus, ipsa eorum futilissima re-

tatis, trahentes peccatum, immeritas, si hoc ita esset, procul dubio sustinent poenas, ubi est iustitia Dei? quam si cogitares, numquam crederes, sine ullo merito peccati originalis tam miseros esse nascentes.

Hisce humanae vitae miseriis etiam insontes homines premi, ipsi adprime viderunt Gentiles; qui tamen tantis ambagibus, tantoque mysterio perterriti, et unde potius ista malorum illuvies in totum genus hominum corrivaret prorsus nescientes, in adversa scissi sunt studia. Alii in naturam potius novercam, quam matrem, mali originem refuderunt, quasi de via deflexerit, teste Tullio (apud Augustinum Libro IV. contra Iulianum Cap. XII.) » Aequius cum ceteris animalibus, quam nobiscum egisse naturam exaggerant; hominem enim edidit nudo, fragili, et infirmo corpore, animo vero anxio ad molestias, humili ad timores, molli ad labores, prono ad concupiscentiam, in quo tamen inesset divinus ignis ingenii, et mentis, quo calamitates suas sentiens magis magisque torqueretur; cum bruta vestita nascantur, armisque ornata, miseriis hisce minime, ut nos delineantur, stupidumque habere soleant animum, quo hebetati, quidquid calamitatum sustinent, haud intelligant ». Haec Tullius; sed naturam qui accusat, nonne Deum naturae auctorem accusat? Alii in materiam inob-

sponsio commonstrat. Necessario enim parvu-

sequentem, ex qua nec aliter fieri, nec aliter constare potuit mundus, ne plurima mala consequerentur praeter artificis voluntatem; at materiam hanc qui redarguunt, nonne Deum redarguunt, velut impotentem, cui nec melior, nec obsequentior praesto erat materia? Alii in superiori quadam vita peccasse mentes fabulati sunt, eoque peccato praecipitatas, et in corporum carceribus inclusas; sed haec aegri somnia sunt, minimeque indigent ut refellantur. Alii demum ex duplici principio bono, ac malo mundum aequa boni malique mensura conflatum dixerunt; verum hi bonum, et malum veluti duas efficientes causas ex aequo obtendunt, neque animadvertunt stulti, malum esse defectum boni, esseque causam potius deficientem.

Ergo videbant, ergo sentiebant miseras Gentiles, sed cui culpa incubabant, nesciebant. Quam ob rem Tullii verba perpendens Augustinus, sic inquit ibidem: *Rem vidit, causam nescivit, latebat enim eum, cur esset grave iugum super filios Adam, quia sacris litteris non eruditus ignorabat originale peccatum.*

At quid si non rem tantum, sed et causam etiam in comperto plerisque gentilium fuisse dicam? Quid si paria plane cum Mose, si paria nobiscum senserint, mortalitatemque ipsam non naturae, sed poenae imputaverint? Scite id ex

lis, inquit, Baptismum, ut regnum Dei,

vetuto Campano marmore edocemur tametsi trun-

VNA. DIES. ADIMIT. CRUDELI. CLADE. PEREMPTAS

QUIS. ARA. HAEC. POSITA. ST. POENA. HOMINIS. MISERI

FILIA. NAMQUE. PERIT. PERIT. ET. MATER. EUNDEM

DESERIT. ILLA. PATREM. DESERIT. ILLA. VIRUM

cato, quod Capuae in porticu S. Angeli in Formis antehac visebatur, nunc vero in pago Sancti Clementis prope Casertam extat, in domo Clarissimi Francisci Daniclis, Viri optimi ac priscis moribus, mihi que iamdiu ab ipsa adolescentia familiaritate devincti. Marmor autem hoc est, quod ipse meis oculis, quum apud amicissimum virum, relaxandi animi ergo, divertissem anno MDCCXC. vidi excipisque. Mendose enim, atque in multis deformem id antehac produxit Reinesius in Syntagmate Inscriptionum antiquarum.

In quo vides conceptis verbis *Mortem* ab ipsis profanis habitam pro **POENA HOMINIS MISERI**; ubi et illud **HOMO MISER** Mosaicum plane sapit. Corrogarem huc et huiusmodi sapidissimas alias ex Gentili antiquitate cupedias. Sed fuse alibi me de hoc argumento egisse memini. Tantum vero hic non praeteream pulcherrimum Catanense marmor Christianum ap. Cl. Gabr. Castellium Sicil. Inscript. Clas. XVII. n. 73.

non item ut vitam aeternam consequan-

ΑΠΑΣΑ ΓΕΑ ΚΑΙ ΠΛΑΤΟΙΣ ΑΗΡ ΓΕΝΑ
ΣΟΙ ΘΑΝΑΤΕ

ΕΞΑΠΙΝΗΣ ΜΟΥ ΤΟ ΒΡΕΦΟΣ

ΗΡΠΑΣΕ . . .

ΤΙΣ ΑΝΑΝΚΗΣ ΠΑΡΕΓΗΡΑ ΟΥΧ

ΕΙΣΟΜ . . .

ΕΓΕΝΗΘΗ Ο ΚΥΡΙ ΑΓΑΘΩΝ

ΙΕ

ΚΑΛΑΝΔΩΝ ΝΟΕΝΒΡΙΩΝ

ΗΜΕΡΑ ΚΡΟ

Ε

ΕΖΗ. Μ. Ι, ΑΠΕΘΑΝΗ. Ι.

ΚΑΛΑΝΔΩ ΣΕΠΤ . . .

ΗΜΕΡΑ ΗΛΙΟΥ ΚΙΡΙΑ ΑΓΑΘΗ

ΕΙΡΗΝΕ ΠΑΣΙ

quod sic latine vertas;

*Univēsa terra, et spatiosus aer
generat pro te o mors.*

*Repente meus puer raptus est . . .
necessitate consenuit non . . .*

natus ipse sorte bonorum ante XV.

Kalendas Novembris die Domini.

Vixit menses X. ante Kalendas Septembr.

Die solis Dominica. Bona pax cunctis.

tur (47). Proh Deum quae ista est insipientia! Undenam Regni Dei a vita aeterna distinctionem istam ineptissimam, ne quid peius dicam, didicerunt, vel cui fundamento subnixam dicent eam, quam expressissime Christus exclusit? qui ubi electis dixerit: *possidete paratum vobis regnum*, e vestigio subdit: *ibunt hi in vitam aeternam*; quo loco prorsus iugulantur.

VI. Sed pessimam quantum tuerentur causam, ipsos profecto vidisse Pelagianos, ex eo patebit, quod Augustini solidissimis pressi argumentis eo tandem confugerint, ut non peccatum, sed peccati poenam in Adae posteris dimanasse dixerint. Sed heu miserum effugium! Iniustum aiunt, filios Adam nondum existentes culpam parentis contraxisse;

(47) Iulianus vero baptismum eo necessarium dictitat, ut Christus sua dona in infantibus augeat, non vero ut a peccatis hi liberentur. Unde Augustinus stultitiam hominis irridens potius, inquit *Lib. III. contr. Iulian. Cap. III.* Pueri ergo, in Sacramento Salvatoris baptizantur, sed non salvantur, redimuntur, sed non liberantur, lavantur, sed non abluuntur, exorcizantur, et exufflantur, sed a potestate diaboli non eruuntur. Haec sunt sententiarum portenta vestrarum: haec inopinata mysteria dogmatum novorum.

non item ut vitam aeternam consequan-

ΑΠΑΣΑ ΓΕΑ ΚΑΙ ΠΛΑΤΟΙΣ ΑΗΡ ΓΕΝΑ
ΣΟΙ ΘΑΝΑΤΕ

ΕΞΑΠΙΝΗΣ ΜΟΥ ΤΟ ΒΡΕΦΟΣ

ΗΡΠΑΣΕ . . .

ΤΙΣ ΑΝΑΝΚΗΣ ΠΑΡΕΓΗΡΑ ΟΥΧ

ΕΙΣΟΜ . . .

ΕΓΕΝΗΘΗ Ο ΚΥΡΙ ΑΓΑΘΩΝ

ΙΕ

ΚΑΛΑΝΔΩΝ ΝΟΕΝΒΡΙΩΝ

ΗΜΕΡΑ ΚΡΟ

Ε

ΕΖΗ. Μ. Ι, ΑΠΕΘΑΝΗ. Ι.

ΚΑΛΑΝΔΩ ΣΕΠΤ . . .

ΗΜΕΡΑ ΗΛΙΟΥ ΚΙΡΙΑ ΑΓΑΘΗ

ΕΙΡΗΝΕ ΠΑΣΙ

quod sic latine vertas;

*Univerſa terra, et ſpatioſus aer
generat pro te o mors.*

Repente meus puer raptus eſt . . .

necceſſitate conſenuit non . . .

natus ipſe ſorte bonorum ante XV.

Kalendas Novembris die Domini.

Vixit menſes X. ante Kalendas Septembr.

Die ſolis Dominica. Bona pax cunctis.

tur (47). Proh Deum quae ista est insipientia! Undenam Regni Dei a vita aeterna distinctionem istam ineptissimam, ne quid peius dicam, didicerunt, vel cui fundamento subnixam dicent eam, quam expressissime Christus exclusit? qui ubi electis dixerit: *possidete paratum vobis regnum*, e vestigio subdit: *ibunt hi in vitam aeternam*; quo loco prorsus iugulantur.

VI. Sed pessimam quantum tuerentur causam, ipsos profecto vidisse Pelagianos, ex eo patebit, quod Augustini solidissimis pressi argumentis eo tandem confugerint, ut non peccatum, sed peccati poenam in Adae posteris dimanasse dixerint. Sed heu miserum effugium! Iniustum aiunt, filios Adam nondum existentes culpam parentis contraxisse;

(47) Iulianus vero baptismum eo necessarium dictitat, ut Christus sua dona in infantibus augeat, non vero ut a peccatis hi liberentur. Unde Augustinus stultitiam hominis irridens potius, inquit *Lib. III. contr. Iulian. Cap. III.* Pueri ergo, in Sacramento Salvatoris baptizantur, sed non salvantur, redimuntur, sed non liberantur, lavantur, sed non abluuntur, exorcizantur, et exufflantur, sed a potestate diaboli non eruuntur. Haec sunt sententiarum portenta vestrarum: haec inopinata mysteria dogmatum novorum.

et non vident, magis iniustum esse quod ipsi contendunt, innocentes homines supplicio puniri, et trahere mortem sine merito mortis (48), contra quam Apostolus edixerat, per unum hominem peccatum intrasse in mundum, et per peccatum mortem, in quo omnes peccaverunt. Sed eccur Christus in mundum venerit, nisi ut peccatores salvos faceret? Si venit de Caelo magnus medicus, magnus in orbe terrarum iacebat aegrotus, diserte inquit Augustinus. Dicant nunc, nonne et pro parvulis venerit? utique pro omnibus venit, et Apostolo testante *mortuus pro omnibus*. Eequo autem alio morbo obstrictos dicant parvulos, nisi originali?

(48) Adeas Augustinum *Lib. IV. contr. duas Epist. Pelagian. cap. IV.* ipsissimis ferme verbis Pelagianis resistantem. Accedit quod Synodus Arausicana II. an. DXXIX. id opinionis monstrum damnaverit Canone secundo: *quia iniustitia Deo datur dicendo poenam infligi sine culpa.*

SECTIO V.

Peccati Originalis in omnes homines transfusio, ex Traditione evincitur.

I. Quae Maiorum nostrorum de peccati originalis transfusione, antiqua, et Apostolica fides fuerit, vel ex eo cumulatissime quivis intelliget, quod ubi malo pessimo erupit Pelagius, universa in eum Catholica Ecclesia non uno habito certamine convenerit, nec a pugna destiterit, nisi haereseos praevaricatione ubique prostrata, victoriam de hoste triumphato retulerit insignem (49).

II. Quibus autem armis hostem subegerunt Patres nisi perpetua maiorum traditione, nisi Apostolica fide? Sane Augustinus aperte Iuliano istam fidei antiquitatem opponit *Lib. II. contr. Iul. Cap. X. Quod invenerunt in Ecclesia, tenuerunt, quod didicerunt, docuerunt, quod a Patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt*. Hinc multam Patrum coh-

(49) Vide quae mox dabimus in Praefat ad Librum VI.

tem Sanctus Pontifex in medium adducit, et quasi iudices hac in caussa sedere voluit.

III. Et quidem S. Cyprianus rogatus, an baptismus infantum usque ad octavum diem, circumcisionis instar, differri poterat, haec respondit in Epistola ad Fidum: *Porro autem si etiam gravissimis delictoribus, et in Deum multum ante peccantibus, cum postea crediderint, remissa peccatorum datur, et a baptismo atque a gratia nemo prohibetur; quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquae prima nativitate contraxit. Qui ad remissam peccatorum accipiendum, hoc ipso facilius accedit, quod illi remittuntur non propria, sed aliena peccata; nimirum non actualia, sed originale. Sane luculentissimum hoc Cypriani testimonium non Augustinus tantum in Concilio Carthaginensi, ubi Coelestii fauces suffocatae, sed Hieronymus etiam adversus Pelagianos produxit (50).*

(50) Confersis Augustinum *Lib. I. contra Iulian. tum et Lib. IV. ad Bonifacium contr. II. Epist. Pelag. Cap. VIII. et Hieronymum Lib. III. advers. Pelagianos.*

IV. Post Cyprianum, Augustinus Reticium Episcopum Augustodunensem, nec non Olympium Hispanum commemorat, quorum lucubrationes iam modo desiderantur. Hinc Hilarius Pictavensem urget, qui in Apostoli verba, *in quo omnes peccaverunt*, haec opportune commentatur. *Manifestum est, in Adam omnes peccasse, quasi in massa: ipse enim per peccatum corruptus, omnes quos genuit, nati sunt in peccato.* Innumera praeterea et ex Ambrosii scriptis conrasit testimonia *Lib. I. contr. Iulian. Cap. II.* ex quibus unum, et fortasse alterum seligemus *Omnes in Adam* (inquit Ambrosius *Lib. IV. in Lucam*) morimur, quia per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors; et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Illius ergo culpa mors omnium est. Et rursus *Lib. VII. fuit Adam, et in illo fuimus omnes; periit Adam, et in illo omnes perierunt.* Sed adhuc Optatus Milevitanus audiendus *Lib. IV. contra Parmenianum: Neminem fugit, quod omnis homo qui nascitur, quamvis de Christianis parentibus nascatur, sine spiritu immundo esse non possit, quem necesse sit ante salutare lavacrum ab homine excludi ac separari.* Hieronymus denique in *Cap. IV. Tom. V.*

Ionae. Nullus absque peccato, nec si unius quidem diei fuerit vita eius, et innumerabiles anni vitae illius. Si enim stellae mundae non sunt in conspectu Dei, quanto magis vermis et putredo, et ii qui peccato offenditis Adam tenentur obnoxii? Qui Hieronymi locus aptissimus Augustino visus Lib. III. de Peccat. meritis, et remiss. Cap. VI.

V. A Latinis ad Graecos veniam, quorum agmen Sanctus Iustinus Martyr ducit, quippe in *Dial. cum Tryph.* solum Iesum Christum sine peccato natum diserte fatetur, et ad Iordanem venisse *humani generis causa, quod per Adam in mortem, et fraudem, seductionemque serpentis conciderat.* Quin et hanc inter primum et alterum Adam conceptis verbis constituit antithesim: *ut sicut unus inobedientia causa est damnationis omnibus, qui corporaliter ab eo descendunt; ita Christi obedientia confert vitam iis, qui per ipsum spiritualiter regenerantur.* Accedit Tatianus, cuius hoc est testimonium in *Oratione contra Gentes: Nos propter priscorum hominum inobedientiam Spiritum Dei, perfectam iustitiam, sanctitatemque amississe.* Non minus expressa, atque illustria sunt quae Sanctus Irenaeus Lugdunensis Episcopus habet (*Lib. V. advers. haeres. Cap. XVI.*) De-

um in primo Adam offendimus non facientes eius praeceptum; in secundo autem Adam reconciliati sumus, obediētes usque ad mortem facti. Cuius auctoritatem tanti fecerat Augustinus, ut saepe illam Iuliano obiiceret, cum alibi pluries, tum vero *Lib. I. contr. Iulian. Cap. III. Iste ait (Irenaeus) non aliter salvari homines ab antiqua serpentis plaga, nisi credant in eum, qui secundum similitudinem carnis peccati in ligno martyrii exaltatur a terra, et omnia trahit ad se et vivificat mortuos.* Quid vero de Athanasio dicam, cuius et ponderosissima testimonia Augustinus adversus Pelagianos coegit? Huiusmodi est illud in *Ps. L. Omnes qui ex Adam oriuntur, in iniquitatibus concipiuntur, proavi sui damnatione collapsi.* Et in *Lib. de Incarnat. Lapsa Adamo in omnes homines peccatum dimanavit.*

VI. In eamdem fidem S. Basilium habemus convenientem *Serm. I. de Ieiunio: Si ieiunasset a ligno Eva, non isto indigeremus ieiunio, non enim opus habent valentes medico, sed male habentes.* Basilio Gregorium Nazianzenum succensem *Orat. XXXVIII. 4. Deposito veteri homine novum induamus, et sicut in veteri Adamo mortui sumus, ita in Christo vivamus Ubi enim abun-*

-davit peccatum, superabundavit et gratia: et si gustus condemnavit, quanto magis Christi passio iustificavit? Cuius testimonio quam quo maxime Iulianum exagitabat Augustinus: tibi parva, inquit, in uno Gregorio Episcoporum Orientalium videtur auctoritas? est quidem tanta persona, ut neque ille hoc nisi ex fide Christiana omnibus notissima diceret, nec illi eum tam clarum haberent, atque venerandum, nisi haec ab illo dicta ex regula notissimae veritatis agnoscerent. Mox eundem sic fatur: Non est ergo, cur provoces ad Orientis antistites, quia et ipsi utique Christiani sunt, et utriusque partis terrarum fides ista una est, quia et fides ista Christiana est.

VII. Venio nunc ad Sanctum Ioannem Chrysostomum, quem in suas trahere partes impudentissime conantur adversarii. Sane ego haud umquam inficiabor, Pelagianis nondum litigantibus securius Patres esse loquutos, quemadmodum ab Augustino accepimus; verum tamen quae ista insania est? sed insaniam ne, an perversitatem dicam, quum insignissima in hanc fidem sint Chrysostomi testimonia, quibus acri contentione Pelagianos Hipponensis Pontifex divexabat? Audias eum in Epistola ad Olympiam: *Quando Adam peccavit*

illud grande peccatum, et omne genus hominum in commune damnavit, de moerore poenas luebat. Adhuc vero expressius in Homilia ad Neophytos ex Augustini versione: Venit semel Christus, invenit nostrum chirographum paternum, quod scripsit Adam: ille initium induxit debiti, nos foenus auximus posterioribus peccatis. Quid de Chrysostomi mente adhuc dubitatur? qui amplius garriendi locus? Habes debitum paterni chirographi, quod hereditario iure nobis inhaesit; habes et debita nostra, quibus foenus crevit.

VIII. Nisi igitur Chrysostomum Chrysostomo adversari dicas, secus de illius mente sentiendum, quam inani conatu Pelagiani sollicitant. Quod enim Beatissimus Pater scripsit, *Adamo lapso, ii etiam qui de ligno non comederant, effecti sunt ex illo omnes mortales*, non eo sensu accipiendum, ut si mors tantum, non autem culpa ex Adami peccato dimanaverit. Ipse dixit, *poenas neminem debere, nisi ex se peccator fuerit*. Haec qui attendat, Chrysostomi mentem probe tenet. Mors est poena peccati, quomodo ergo poena sine culpa in Adae posteros transit? Illud igitur *effecti sunt omnes mortales* tantumdem est, ac *effecti sunt omnes peccatores, ac propte-*

rea mortales. Nec est porro cur sibi plaudat Iulianus, quod in *Hom. ad Neophytos* parvulos peccata non habere Chrysostomus dixerit. Cum Augustino dicam: *intellige propria, et nulla erit contentio.* Parvuli enim non propria habent, sed aliena peccata, ut Beatus Cyprianus loco supra recitato inquit. Quo sensu loquebatur Apostolus de Jacob, et Esau, *quum nihil boni egissent, aut mali.* Adhuc tamen quaerenti Iuliano: quod si ea fuerit Chrysostomi mens, cur non addiderit *propria*, opportune illum suffocat Augustinus *Lib. I. contr. Iulianum Cap. VI.* » Quia disputans in Catholica Ecclesia non se aliter intelligi arbitrabatur: tali enim quaestione nullus pulsabatur; et vobis nondum litigantibus, securius loquebatur ». Reliqua non moror, quae neque conciliatore indigent, neque interprete.

IX. Vides ergo iure quantum miram hanc Patrum omnium consensionem auctoritatemque (51) universali Synodo comparaverit Au-

(51) Mirum fortasse cuiquam videri poterit, quod Augustinus nec Tertullianum, nec Origenem Pelagianis opposuerit, quum ambo praeclare de Originali peccato senserint. Quod ad Tertullianum enim spectat, utique in *Lib. de testim. animae* Cap. III. haec habet: *per quem (diabo-*

gustinus *Lib. II. contr. Iulian. Cap. ult. Si Episcopalis Synodus ex toto orbe convocaretur, mirum si tales possent illic facile tot sedere, quia nec ipsi uno tempore fuerunt.*

lum) homo a primordio circumventus, ut praeceptum Dei excederet, et propterea in mortem datus, exinde totum genus de suo semine infectum suae etiam damnationis traducem fecit. Et adhuc expressius uno et altero verbo rem expedit *Lib. de Resur. Carnis Cap. VIII.* » Caro abluitur, ut anima emaculetur »; Cuinsmodi innumera fere huc adducere possem testimonia, potissimum *Lib. cit. Cap. XL.* nec non *Lib. I. contr. Marcion. Cap. XXII.* et alibi. Origenes vero *Hom. VIII. in Levitic.* expresse docet, uno excepto Iesu Christo, quemlibet hominem in peccato nasci: additque baptisma parvulis dari in remissionem peccatorum, *quum utique (eius verba sunt) si nihil esset in parvulis, quod ad remissionem deberet et indulgentiam pertinere, gratia baptismi superflua videretur.* Videtur igitur nisi me iudicium magnopere fallat, Augustinus vel ideo insalutatos illos reliquisse quod utriusque auctoritas magni non erat in Ecclesia momenti. Quid quod Origenes Pelagianis in eo maxime fuisse videtur, quod *Lib. II. περὶ ἀρχ. Cap. IX.* huius vitae calamitates non in peccatum originale refundit, sed ad superiorem vitam actam in peccatis, quorum poenas animae postea in corporibus darent.

Sed nec praeterea est cur Concilia desideres. Antiquam enim Catholicae Ecclesiae fidem (52), ubique, et ab omnibus, ac semper credi-

(52) Innumera ad traditionem firmandam ex antiquis Christianis monumentis adferre huc possem cimelia nisi ad alia properaret oratio. Piaculum attamen prope duco Sixti Tertii Pont. M. Epigramma praeterire, Romae in Baptisterio Lateranensi, quod primus omnium Cl. Panvinius exscripsit in *Comment. de VII. Urb. Eccles.* atque exinde Baronius ad an. CCCCXL.

Gens. sacra. polis. hic. semine. nascitur. almo.

*Quem. fecundatis. spiritus. edit. aquis
Virgineo. foetu. genitrix. Ecclesia. natos*

*Quos. spirante. Deo. concipit. amne. parit
Coelorum. regnum. sperate. hoc. fonte. renati*

*Non. recipit. felix. vitae. semel. genitos
Fons. hic. est. vita. et. qui. totum. diluit. orbem*

*Sumens. de. Christi. vulnere. principium
Mergere. peccator. sacro. purgande. fluente*

*Quem. veterem. accipiet. proferet. unda. novum
Insons. esse. volens. isto. mundare. lavacro*

*Seu. patrio. premeris. crimine. seu. proprio
Nulla. renascentum. est. distantia quos. facit. unum*

Unus. fons. unus. spiritus. una. fides.

Nec. numerus. quemquam. scelerum. nec. forma. suorum

Terreat. hoc. natus. flumine. sanctus. erit.

Ex quo vide opportune quantum adversus tum temporis recentem Pelagianam haeresim, catholi-

tam, avitamque traditionem toto orbe diffusam, testatissimam facit Conciliorum (53) quatuor supra viginti inconcussa auctoritas, quibus Pelagiani per universam Christianorum terram proscripti. Quibus et postremum pondus ex Tridentino Concilio accessit *Sess. V. Cap. II.* » Si quis Adae praevaricationem » sibi soli, et non eius propagini adserit non » fuisse, et acceptam a Deo sanctitatem,

cam de peccato originis adsertionem Sixtus Pontifex litterato marmori consignaverit. Porro Adami lapsum, eoque universum hominum genus infectum probe habes et in altero marmore, Moguntiae in ruderibus Aedis D. Albani, quod Broverius in suis Trevirensibus annalibus producit, atque Megingozio Comiti adscribit ad an. DCCCXCVI.

Postquam. primus. homo. paradisi. gaudia. liquit

Illius. omne. genus. mors. inimica. tulit

Nullus. enim. regum. nullus. mediocris. in. orbe

Aspera. ab. hac. liber. conditione. fuit

Hanc. legem. sequitur. tumultu. qui. clauditur. isto

Nomine. Megingoz. fonte. sacrate. pio.

(53) Conferas, si lubet, Ioannis Garnerii *Dissert. II. in Marium Mercatorem*; Concilia enim quotquot in Pelagianorum causa, vivo adhuc Augustino, sunt habita, summa diligentia collegit auctor.

» et iustitiam quam perdidit , sibi soli , et
 » non nobis etiam eam perdidisse , aut in-
 » quinatum illum per inobedientiae pecca-
 » tum , mortem , et poenas corporis tantum
 » in omne genus humanum transfudisse , non
 » autem et peccatum , quod est mors animae,
 » anathema sit , cum contradicat Apostolo
 » dicenti : *per unum hominem peccatum in-*
 » *travit in mundum , et per peccatum mors ,*
 » *et ita in omnes homines mors pertransiit ;*
 » *in quo omnes peccaverunt.*

S E C T I O VI.

Pelagianorum sophismata diluuntur.

I. **S**cripturarum auctoritate , perpetuisque
 Maiorum traditionibus pressi Pelagiani , ad
 cavillationes tandem confugiunt. Quemadmo-
 dum vero Augustinum adhuc usque sequuti
 sumus , modo Scripturas Pelagianis opponen-
 tem , atque interpretantem , modo antiquio-
 rum Patrum testimonia congerentem , ita hac
 potissimum parte ducem illum sectamur , quip-
 pe Iuliani Eculanensis , hominis in dialectica
 exercitatissimi sophismata omnia invicte re-
 futavit , explositque.

II. Non peccat iste qui nascitur , delirat
 iam Iulianus , quum electionis capax non sit ;
 non peccat iste qui genuit , alioquin illicitus
 esset coniugii usus ; non peccat ille qui condi-
 dit , per quas igitur rimas , inter tot praesidia ,
 peccatum singis ingressum ? Cui scite Augusti-
 nus *Lib. II. de nuptiis , et concupisc. Cap.*
XVIII. Quid quaeris latentem rimam , quum
habeat apertissimam ianuam ? Per unum homi-
nem , ait Apostolus , per unius delictum , ait
Apostolus , per unius hominis inobedientiam ,
ait Apostolus. Quid quaeris amplius ? quid
quaeris apertius ? quid quaeris inculcatius ?
 Itaque per voluntatem , qua peccavit Adam
 totius humani generis caput , peccatum in e-
 ius posteros transiit.

III. Nec hinc animo vel tantisper cecidit
 Iulianus ; animosior quin alterum urget argu-
 mentum. Scripserat enim Augustinus , pecca-
 tum nullo modo dari posse , nisi sit volunta-
 rium. Ergo , instabat Iulianus : si Adami pec-
 catum sine nostrae voluntatis electione fuit ,
 quomodo culpa illius obnoxii sumus ? Heus
 tu Iuliane ! Non heic agitur de personali pec-
 cato , sed de originali , quae est humanae na-
 turae infectio , ad quam contrahendam sufficit
 naturam habere humanam. Fuit Adam , et in
 illo fuimus omnes , peccavit Adam , peccavi-

mus omnes, eiusque peccatum nobis voluntarium et liberum fuit voluntate et libertate eius, in quo omnes eramus, et a quo originem trahimus (54).

(54) Adprime audiendus S. Thomas 1. 2. Quæst. 81. art. 1. » Omnes homines qui nascuntur ex Adam, possunt considerari, ut unus homo, in quantum conveniunt in natura, » quam a primo parente accipiunt. Sic igitur multi homines ex Adam derivati, sunt tamquam multa membra unius corporis; actus autem unius membri corporalis, puta manus, non est voluntarius voluntate ipsius manus, sed voluntate animæ, quæ primo movet membrum. Unde homicidium, quod manus committit, non imputaretur manui ad peccatum, si consideretur manus secundum se, ut divisa a corpore, » sed imputatur ei, in quantum est aliquid hominis, quod movetur a primo principio hominis. Sic igitur inordinatio, quæ est in isto homine ex Adam generato, non est voluntaria voluntate ipsius, sed voluntate primi parentis, qui movet motione generationis omnes, qui ex eius origine derivantur, sicut voluntas animæ movet omnia membra ad actum. Unde peccatum, quod sic a primo parente in posteros derivatur, dicitur originale: sicut peccatum, quod ab anima derivatur ad membra corporis, dicitur actuale. Et sicut peccatum actuale, quod per membrum

IV. Neque hinc sequitur, damnandas esse nuptias, aut peccare parentes dum generant, siquidem nec actus coniugalis, nec ipsi parentes sunt vera causa peccati originalis, sed tantum conditio, sine qua non traduceretur peccatum originale. Egregie Augustinus Lib. III. contr. Iulian. *Sicut creanti Deo non imputatur, quod rationales naturæ a bono deficiunt, sed quod bonum sunt; sic parentibus gignentibus, et malo concupiscentiæ bene utentibus, non imputandum est, quod cum eo malo filii nascuntur, sed quod bonum sunt.*

V. Sed etiam Christus Dominus in Adam fuit; et si fuit, etiam peccavit. Desine (irruit in Iulianum Sanctus Episcopus Lib. IV. Op: imperf. Cap. CCIV.) vana garrere: omnes qui nondum nati nihil per proprias voluntates agere poterant boni, vel mali, in uno potuerunt peccare, in quo per rationem seminis erant, quando ille propria voluntate

» aliquod committitur, non est peccatum illius membri, nisi in quantum illud membrum est aliquid ipsius hominis, propter quod vocatur peccatum humanum; ita peccatum originale non est peccatum huius personæ, nisi in quantum hæc persona recipit naturam a primo parente: unde et vocatur peccatum naturæ, secundum illud Ephes. II. 3. *eramus natura filii iræ.*

peccatum illud grande peccavit, naturamque in se vitiauit, mutavit, obnoxiauit humanam; unus homo excipiendus, qui ex ipso quidem semine, non tamen seminali ratione procreatus est; si potes, intellige, si non potes, crede. Quam in rem Sanctum Thomam conspirantem habes *Lib. IV. contra Gentes cap. 52.* Christus ab Adamo descendit, quia materiam humani corporis ab eo suscepit, non quia virtutem formativam primo parenti debisset; Christi enim corpus virtute Spiritus Sancti formatum est.

VI. Adae igitur peccatum generatione in posterios manavit, sed Deus *eduxit illum a delicto suo* (*Sap. X.*) cur et generatione in posterios non manavit poenitentia, et iustitia, quam Dei misericordia recuperavit? *Quamvis peccatum* (ita Sanctus Thomas *Lect. III. in Cap. V. Epist. ad Rom.*) *Adae deletum fuerit per suam poenitentiam . . . non tamen eius poenitentia delere potuit peccatum posterorum; quia eius poenitentia fuit per actum personalem, qui ultra eius personam non se extendebat.*

VII. Sed parentes ab originalis peccati labe per baptismum purgati, quo potius modo id in filios transfundunt, quod iam non habent? Si palea, opportune occurrit Augustinus, quae

tanta diligentia separatur a tritico, manet in fructu, qui de purgato tritico nascitur; si de olea nascitur oleaster; quid mirum, si peccatum quod mundatur per baptismum, in eos transfundatur, quos gignunt baptitati, vi quaedam tabifica concupiscentiae? *Renovati namque parentes, non ex primitiis novitatis, sed ex reliquiis vetustatis carnaliter gignunt: et filii ex parentum reliqua vetustate toti vetusti, et in peccati carne propagati, damnationem veteri homini debitam sacramento spiritualis Regenerationis et renovationis evadunt.*

SECTIO VII.

Quae peccati Originalis natura. Matthias Illyricus, tum Calvinus, et Lutheri sectatores prosternuntur. Augustinus, et Thomas explicatur.

I. **N**unc vero rem arduam tentamus. Ita enim Divinae Sapientiae abscondito iudicio placuit, ut originalis culpa in omnes homines transfusionem edocti adprime probeque ex Scripturis essemus, cuiusmodi autem naturae ea sit omnino ignoraremus. Unde Augustini

decantatissimum illud effatum (*Lib. I. de Morib. Eccl. Cath.*) *Nihil peccato originali ad praedicandum notius, nihil ad intelligendum secretius.*

II. Nec profecto nos in hanc syrtim coniecisset oratio, nisi turbas Lutherani, Calvinique civissent, omnino prosternendas. Primus omnium, quoad sciam, Matthias Flacius Illyricus, e Lutheranorum schola (55) aquam turbavit, id petulanter, ut parcius dicam, contendens, peccatum non esse pravam accidens, quo anima deturpatur, ut communis est omnium persuasio, sed ipsam animae substantiam in malum prorsus atque ita conversam, ut quae in Adamo erat substantialis Dei imago, in nobis substantialis facta sit imago diaboli. Sed quae ista substantiae immutatio est, quam perversus lutheranus obtrudit? An non Paullum Apostolum numquam non praedicantem audiit *ad Romanos VII. 11. mihi malum adjacet*, et ibidem: *quod habitat in me peccatum*. Et ad Hebraeos XII. 2. *deponentes omne pondus, et circumstantes nos peccatum*.

(55) Ipsi Lutherani exosus, exul, et extorris post varis caus Francofurti ad Moenum miserimo fato functus est an. MDLXXVIII.

III. Porro mens hominis, quae Adamo nondum lapso propter intelligentem facultatem substantialis erat Dei imago, imagine illa haud per peccatum est spoliata; eadem enim, qua prius, gaudet iam nunc intelligendi volendique facultate. Quae autem per peccatum sublata imago est, quamque necesse est per gratiam renovari, nonnisi in Divinae Gratae, virtutumque supernaturalium ornamentis sita est, proindeque substantialis imago nullatenus est dicenda. Quod enim imago diaboli per peccatum quisque evadat, id nonnisi per accidens est intelligendum, nimirum quod non secus ac diabolus ad commutabile bonum inordinata voluntate convertitur, atque ab incommutabili bono avertitur.

IV. Communior autem inter Lutheranos Calvinianosque is versatur error, originale peccatum in rebeli carnis concupiscentia positum. Quum autem in patefacto sit, concupiscentiam et in renatis remanere, consecrarii loco hinc effutiebant, originale peccatum haudquaquam in regeneratione deleri, tantumque baptizatis id ex misericordia Dei non imputari. At haereticam adduxisse pravitatem tantumdem est ac illam abunde refutasse. Quid enim? Clamat Paullus Apostolus *Ep. ad Rom. VI. 3. An ignoratis quia quicumque bapti-*
Tom. V.

*zati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem; et mox Cap. VIII. 1. Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant. Et ad Gal. III. 27. Qui-cumque baptizati estis, Christum induistis. Quid autem est induere Christum, nisi veteri homini exuto renovari, et sanctificari per gratiam Iesu Christi. Et ad Corinth. VI. 11. Abluti estis, sanctificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. An post huiusmodi tam luculenta Scripturarum Oracula, hiscere contra audeant per-versi? Ecquo autem sensu potius lavacrum regenerationis, et renovationis Spiritus Sancti in Scripturis dici putamus baptismum, nisi eo Sacramento ad novam vitam regeneremur, et nisi (ut Ambrosii, et Augustini verbis utar *Lib. II. contra Iul.*) *detersa peccatorum colluvione renovemur?**

V. Hinc Tridentini Patres peremptorium, eumque Scripturis, et constanti Patrum traditione superaedificatum adversus haereticos emisserunt Canonem. *Ses. V.* » Si quis per » Iesu Christi Domini nostri gratiam, quae » in baptismo confertur, reatum originalis » peccati remitti negat, aut etiam adserit,

» non tolli totum id, quod veram et propriam peccati rationem habet: sed illud dicat tantum radi, aut non imputari, anathema sit. In renatis enim nihil odit Deus, quia (ad Rom. VIII. 1.) nihil est damnationis iis qui vere consepulti sunt cum Christo per baptismum in mortem.

VI. Ne autem ex concupiscentia, quae in baptizatis manet, adhuc Calvino obgannendi vel susurrandi ansa detur, iugulum illius apertissimo Iacobi Apostoli loco petere praestat (Epist. Can. Cap. I. 14.) *Unusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus, et illectus: deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum; peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem.* Ergo concupiscentia in renatis non est vere, et proprie peccatum. Ergo primi concupiscentiae motus, quos inviti patimur, et quibus unusquisque tentatur, distinguuntur a peccato, quod generat mortem. Ad redundantiam audi Augustinum egregie Iacobi locum Juliano opponentem *Lib. VI. contra eumd.* » Profe- » cto in his verbis partus a pariente discer- » nitur; pariens enim est concupiscentia, » partus peccatum. Sed concupiscentia non » parit, nisi conceperit, nec concipit, nisi » illexerit, hoc est, ad malum perpetrando.

» dum obtinuerit voluntatis assensum ».
 Vin plura? habe locupletissimam Tridentino-
 rum Patrum sententiam. « Manere autem in
 » baptizatis concupiscentiam, vel fomitem
 » sancta Synodus fatetur, et sentit; quae
 » quum ad agonem relictā sit, nocere non
 » consentientibus, sed viriliter per Christi
 » Jesu gratiam repugnantibus non valet; quin
 » imo qui legitime certaverit, coronabitur.
 » Hanc concupiscentiam, quam aliquando
 » Apostolus peccatum adpellat, sancta Sy-
 » nodus declarat Ecclesiam Catholicam num-
 » quam intellexisse peccatum adpellari, quod
 « vere, et proprie peccatum sit, sed quia
 « ex peccato est, et ad peccatum inclinat.
 » Si quis autem contrarium senserit, ana-
 » thema sit ».

VII. His opportune animadversis, iam ha-
 bes, quo nostra tendat oratio. At quandoqui-
 dem Augustinum nobis sequi ab initio, pro-
 positum est, quo potissimum duce, ac com-
 militone debellata Pelagiana haeresis est, pro-
 fecto huius in re proposita permagni ducō
 adsequi mentem. Sed neque multis opus. Si-
 ve enim Sanctissimi Patris libros de peccato-
 rum meritis, et remissione discutiamus, sive
 quos adversus Pelagianos scripsit, in eo to-
 tum esse manifestissime videmus, ut duo in

originali peccato distinguat, *reatum* nempe,
 et *concupiscentiam*, quorum ille per baptis-
 mi lavacrum solvitur, haec, illo soluto, in
 adultis ad agonem usque manet *ut non su-
 perbiat sanctitas, dum pulsatur infirmitas,*
utpote quae transit reatu, et manet actu.
 Scilicet igitur peccatum originale est concu-
 piscentia cum reatu. Quod ita pronunciamus,
 ut toto coelo ab novatorum deliramentis di-
 stemus. Illi enim, quum in renatis rema-
 neat concupiscentia, effutiunt perdurare iti-
 dem originalis culpa reatum, neque deleri,
 sed tegi dumtaxat, ac tantum non imputari.
 Nos contra unum ab altero cum Augustino
 distinguentes, reatum quidem omnino remit-
 ti in baptismo, delerique quidquid veram et
 propriam peccati rationem praesefert, profi-
 temur; concupiscentiam vero remanere.

VIII. Id quod ipso praeunte Augustino
 expressissime docuit S. Thomas (*I. 2. Quaest.*
82. art. 3.) « Est attendenda causa origi-
 » nalis peccati ex causa originalis iustitiae,
 » quae ei opponitur. Tota autem ordinatio
 » originalis iustitiae ex hoc est, quod volun-
 » tas hominis erat Deo subiecta. Quae qui-
 » dem subiectio primo, et principaliter erat
 » per voluntatem, cuius est movere omnes
 » alias partes in finem. Unde ex aversione

« voluntatis a Deo consecuta est inordinatio
 « in omnibus aliis animae viribus. Sic ergo
 « privatio originalis iustitiae, per quam vo-
 « luntas subdebatur Deo, est formale in pec-
 « cato originali; omnis autem alia inordina-
 « tio virium animae se habet in peccato ori-
 « ginali, sicut quiddam materiale. Inordina-
 « tio autem aliarum virium animae, praeci-
 « pue in hoc attenditur, quod inordinate
 « convertuntur ad bonum commutabile; quae
 « quidem inordinatio communi nomine potest
 « dici concupiscentia. Et ita peccatum origi-
 « nale materialiter quidem est concupiscen-
 « tia, formaliter vero est defectus originalis
 « iustitiae ». Quod ipsum fusissime alibi,
 et invictissimis argumentis evincit. *Lib. II.*
Sentent. Dist. XXX. quaest. I. art. 3.

IX. Fortasse autem mirari quis posset,
 quod concupiscentia statuatur peccati origina-
 lis materia quum reipsa non sit nisi eiusdem
 peccati effectus. Plane ita se se rem habere,
 ultro damus, si actuale Adae peccatum atten-
 datur, in quo primum quidem iustitiae ori-
 ginalis privatio, deinde vero rebellio partis
 inferioris contra rationem, tum et virium
 deordinatio intelligitur. Verumtamen si pec-
 catum ipsum spectetur, prout origine in po-
 steros descendit, tunc utrumque simul est,

aversio nimirum a Deo, et conversio ad crea-
 turas, seu inordinata rerum creatarum con-
 cupiscentia. Peccatum enim originale, est
 peccatum habituale, cuiusmodi in Adamo
 fuit a primo ruinae suae momento ad mo-
 mentum usque illud, quo Divina vocante
 misericordia in poenitentiam est adductus.
 Tunc autem peccati reatus, seu quod in ipso
 formale est, remissum omnino fuit; mansit
 tamen concupiscentia, iustitiam enim origi-
 nalem amplius non recuperavit Adam, quan-
 tum ad inferiorum virium subordinationem,
 corporisque immortalitatem. Porro quod de
 Adamo dices, idem et de posteris eius te-
 neas, qui nascuntur originali labe foedati;
 nempe habitualiter aversi a Deo, et inordi-
 nate conversi ad creaturas. In regeneratione
 autem baptismatis tollitur quidem aversio a
 Deo, in qua situm est formale, sive reatus
 peccati; remanet tamen concupiscentiae fo-
 mes, qua ad inordinatam conversionem ad
 creaturas sollicitamur, cui quidem gratia Dei
 auxiliante resistendum nobis maximopere est.
 At haec summis digitis attigisse, fortasse
 sufficit.

S E C T I O VIII.

*Liberum humanae voluntatis arbitrium
Originali peccato infirmatum, non
autem extinctum. Scripturae expli-
cantur.*

I. **A**rbitrii libertatem, quae veram, atque absolutam quamcumque a se eliminat necessitatem, adhuc post originale peccatum in hominibus superesse, adprime abundeque docent Scripturae. Hinc Geneseos IX. Adamum adloquitur Deus: *Nonne si bene egeris, recipies, si autem male, statim in foribus peccatum aderit? Sed sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius.* Adhuc et clarius testimonium habetur Deuteronomii XXX. 19. *Testes invoco coelum, et terram, quod proposuerim vobis vitam, et mortem, et benedictionem, et maledictionem. Elige ergo vitam, ut et tu vivas; et semen tuum.* Sed omnino peremptoria sunt Ecclesiastici XV. 14. verba: *Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui: adiecit mandata, et praecepta sua. Si volueris mandata servare, conservabunt te. Ap-*

posuit tibi ignem et aquam, ad quod volueris, porrige manum tuam: ante hominem vita, et mors, bonum, et malum, quod placuerit ei dabitur illi. Liberum ergo arbitrium originali culpa infirmatum quidem est, non autem ablatum.

II. Quid quod in veteris novique Testamenti Tabulis ubique patent pollicitationes, comminationesque, praecepta, consilia, hortamenta, ac increpationes, terroresque, quae cui bono tandem cederent, nisi superesset in nobis recte aut male operandi arbitrium?

III. Porro autem supervacaneum videtur, Augustini mentem hoc in negotio perscrutari, quo nimirum strenuissime pro humana libertate dimicante, prostratos scimus Manichaeos (56). At ne malesanus, quis fortasse arbitretur, Augustinum variatis hostibus animum variasse (57), omnino praestat, et con-

(56) Conferas quae S. Doctor *contra Faustum* scripsit; et tres libros *de libero arbitrio*. « Quaecumque est ista caussa, inquit S. Doctor, « voluntatis, si ei non potest resisti, sine peccato ei ceditur . . . quis enim peccat in eo, « quod nullo modo caveri potest? peccatur autem, caveri igitur potest ». Similia habet in *Lib. de duab. animab. Cap. XII.*

(57) Pugnabat Augustinus cum Manichaeis,